

Západočeská univerzita v Plzni

Fakulta právnická

Diplomová práce

Dohoda o vině a trestu

Jakub Mareš

Plzeň 2022

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Akademický rok: 2021/2022

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(projektu, uměleckého díla, uměleckého výkonu)

Jméno a příjmení:	Jakub MAREŠ
Osobní číslo:	R17M0179P
Studijní program:	M6805 Právo a právní věda
Studijní obor:	Právo
Téma práce:	Dohoda o vině a trestu
Zadávací katedra:	Katedra trestního práva

Zásady pro vypracování

Úvod
Odklony v trestním řízení
Historický vývoj dohody o vině a trestu
Současná právní úprava dohody o vině a trestu
Komparace zahraniční právní úpravy
Závěr

Rozsah diplomové práce:
Rozsah grafických prací:
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná**

Seznam doporučené literatury:

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád)
Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník
Jelínek, Jiří a kol. Trestní právo hmotné. Obecná část. Zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání podle stavu k 1.10.2019. Praha: Leges, 2019, 1000 s. ISBN 978-80-7502-380-3.
Fenyk Jaroslav, Gřivna Tomáš, Císařová Dagmar a kolektiv. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a. s., 2019, 952 s. ISBN 978-80-7598-306-0.

Vedoucí diplomové práce: **Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.**
Katedra trestního práva

Datum zadání diplomové práce: **28. června 2021**
Termín odevzdání diplomové práce: **31. března 2022**

JUDr. et PhDr. Stanislav Balík, Ph.D.
děkan

Doc. JUDr. František Vavera, Ph.D., LL.M.
vedoucí katedry

V Plzni dne 19. října 2021

Oborové pracoviště: Západočeská univerzita v Plzni

Studijní program: Právo a právní věda

Obor: Právo

Vedoucí práce: Doc. JUDr. Jan Kocina, Ph.D.

Pracoviště vedoucího práce: Katedra trestního práva

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma „*Dohoda o vině a trestu*“ zpracoval samostatně a vyznačil všechny prameny, jichž jsem ke zpracování využil.

V Plzni dne 2022

Jakub Mareš

Poděkování

Rád bych poděkoval vedoucímu mé diplomové práce panu doc. JUDr. Janu Kocinovi, Ph.D. za cenné rady a připomínky při psaní diplomové práce.

Také bych rád poděkoval JUDr. Jiřímu Císaři za praktické rady a zkušenosti.

Seznam použitých zkratk

Ústava – Ústava České republiky (ústavní zákon č. 1/1993 Sb., ve znění pozdějších předpisů)

LZSP – ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

EÚLP – Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod

TŘ, alternativně trestní řád – zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů

TZ, alternativně trestní zákoník – zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů

TOPO – zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů

ZSVM – zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže, ve znění pozdějších předpisů

Sb. – Sběrka zákonů

Z.z. – Zbierka zakonov

Obsah

Úvod	1
1. Odklony v trestním řízení	2
1.1. Alternativní opatření	3
1.1.1. Systematika alternativních opatření	5
1.2. Pojem odklonu	7
1.2.1. Minulost.....	8
1.2.2. Současnost	9
1.1. Znaký odklonu	11
1.2. Podstata a účel odklonu	14
1.2.1. Výchova a prevence	14
1.2.2. Stigmatizace	15
1.2.3. Restorativní justice	15
1.2.4. Práva poškozeného	16
1.2.5. Racionalizace justice	17
1.3. Dohoda o vině a trestu jako odklon	17
2. Historický vývoj dohody o vině a trestu	19
3. Současná právní úprava dohody o vině a trestu	21
3.1. Obecně k dohodě o vině a trestu.....	21
3.1.1. Účel dohody o vině a trestu.....	23
3.1.2. Výhody a nevýhody.....	23
3.1.3. Dohoda o vině a trestu ve světle základních zásad trestního řízení	25
3.1.4. Využití dohody při konkurenci jiných alternativních způsobů řešení trestních věcí	27
3.2. Jednání o dohodě o vině a trestu.....	28
3.2.1. Zahájení jednání	28
3.2.2. Podmínky.....	31
3.2.3. Doba a místo jednání.....	34
3.2.4. Ochranné opatření	36
3.2.5. Poškozený.....	37
3.2.6. Náležitosti dohody o vině a trestu	38
3.2.7. Protokolace	40
3.2.8. Doručování	41
3.2.9. Nesjednání dohody o vině a trestu	41

3.2.10.	Nepřípustnost dohody o vině a trestu	41
3.3.	Návrh na schválení dohody o vině a trestu	42
3.3.1.	Náležitosti.....	42
3.4.	Řízení o schválení dohody o vině a trestu	43
3.4.1.	Odmítnutí návrhu	44
3.4.2.	Předběžné projednání návrhu	45
3.4.3.	Veřejné zasedání o schválení návrhu	46
3.4.4.	Pokračování v hlavní líčení	46
3.4.5.	Rozhodnutí o návrhu	47
3.5.	Opravné prostředky	49
3.6.	Recentní změny	50
3.6.1.	Spolupracující obviněný.....	52
3.6.2.	Vyjádření k obžalobě.....	54
3.6.3.	Dohoda o vině a trestu po zahájení hlavního líčení.....	56
3.6.4.	Prohlášení viny	57
3.6.5.	Nesporné skutečnosti.....	59
3.6.6.	Změny ve světle základních zásad	61
3.7.	De lege ferenda	65
4.	Komparace zahraniční právní úpravy	68
4.1.	Slovenská právní úprava.....	69
Závěr.....		75
Seznam použitých zdrojů		76
Právní předpisy		76
Důvodové zprávy, věcné záměry a doporučení		76
Judikatura.....		77
Knížní publikace		77
Články a sborníky		78
Jiné prameny		80
Resumé		82

Úvod

Tématem této diplomové práce je institut dohody o vině a trestu v České republice. Účelem práce je poskytnout náhled na danou problematiku, její teoretickou i praktickou stránku a především poukázat na její výhody a úskalí.

Toto téma jsem si vybral především proto, že jej považuji za atraktivní a stále více aktuální. Dohoda o vině a trestu je jednou z reakcí na základní problémy trestních řízení poslední doby nejen v České republice.

Dohoda o vině a trestu již není novým, ale stále mladým institutem, jehož potenciál se v naší praxi stále poněkud málo využívá. Je součástí širšího spektra alternativních opatření ke klasickému průběhu trestního řízení, kde zaujímá místo mezi odklony. Poslední novelizace dotýkající se dohody o vině a trestu přinesla zcela zásadní změny, které značně ovlivní její budoucí využívání.

První část práce jsem pojal teoreticky, v první kapitole se snažím o stručné nastínění vývoje pojmu a s tím spojených esenciálních důvodů přítomnosti odklonů a dohody o vině a trestu v soudobém trestním právu. Současně je zde zasazují do širšího obrazu alternativních opatření, mezi něž se odklony řadí. Popisuji zde hlavní znaky, podstatu a účel odklonů, které ústí do problematiky dohody o vině a trestu.

Následující kapitola obsahuje stručný historický vývoj dohody o vině a trestu v České republice, na který navazuje druhá část mé diplomové práce, jenž je praktickým náhledem na institut dohody o vině a trestu.

V této části dohodu o vině a trestu popisuji v její obecné rovině, z pohledu jednotlivých fází dohadovacího řízení, opravných prostředků, ale i recentních změn a jejich výnamu. Následně poskytuji informace o četnosti využití institutu dohody v praxi a úvahy pro možný budoucí vývoj.

Závěrem práce se soustředím na komparaci se slovenskou právní úpravou dohody o vině a trestu.

1. Odklony v trestním řízení

Trestní proces je stejně jako celý právní řád v neustálém vývoji. Kontinuálně reaguje na společenské a politické změny, rozvoje teoretických koncepcí a myšlenkových směrů. V posledních více než dvaceti letech zaznamenal trestní proces zásadní proměnu vstříc principům racionalizace a restorativní justice.

Proběhlé změny se týkají nejčastěji diskutovaných problémů české justice majících původ hned v několika příčinách. Příkladem mohou být neuspokojivé výsledky způsobů sankcionování trestných činů, nedostatečné výchovné působení trestů, problémy související s přeplněním věznic a zejména pak nepřijatelně dlouhé doby konání soudních řízení.

Požadavek na provedení trestního řízení v přiměřené lhůtě přitom vyplývá jednak z článku 6 odst.1 evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, z čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky a konečně i z § 2 odst. 4 TŘ.

Tyto a mnohé jiné problémy jsou důvodem čím dál častějšího skloňování pojmu racionalizace trestní justice, který představuje prostředek i metodu k dosažení výkonnější justice ve smyslu zkrácení trestního řízení, zjednodušení administrativní náročnosti a snížení vynaložených finančních nákladů. Právě racionalizace má vést ke zvýšení účinnosti trestního práva, neboť je nesporné, že trestněprávní reakce je o to účinnější, o co rychleji po spáchání trestného činu následuje. Vedle výhod je na místě zohlednit ale i negativa, neboť tímto způsobem může nastat riziko podcenění hodnotových základů českého trestního práva.¹

Počátky racionalizace sahají do druhé poloviny 20. století, kdy se začala promítat do právních řádů vyspělých zemí. Již v té době se trestní právo neomezovalo pouze na úzkou skupinu nejzávažnějších druhů protiprávních jednání, ale pokrývalo celou řadu méně závažných deliktů. Začala tedy vyvstávat potřeba hledat cesty pro

¹ ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. Praktík (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4, s. 9.

rychlejší a zároveň efektivní vyřizování takto jednoduchých případů, které jinak ústily v zatěžování celého justičního systému.²

Nedílnou součástí vývoje se stal princip restorativní justice, jehož hlavním účelem je náprava škodlivého stavu způsobeného trestným činem. Tento způsob nápravy má přednost před trestní represí, má spět jak k náhradě majetkové škody a nemajetkové újmy poškozeného, tak i k nápravě samotného pachatele, který může prostřednictvím „druhé šance“ od další trestné činnosti upustit. S vývojem doby a přínosem kriminologických výzkumů se totiž ověřuje, že přehnaná trestní represe vede spíše než k resocializaci a individuální prevenci k opačnému efektu a možnému koloběhu trestné činnosti.³

Jedná se tak o nové pohledy na samotnou podstatu trestného činu oproti tradičnímu, retributivnímu charakteru. Zde se čin chápe nikoli jako konflikt mezi pachatelem a právem, jehož ochranu zajišťuje stát, ale jako konflikt mezi pachatelem činu a jeho obětí. Výsledkem se stává odlišný způsob řešení trestné činnosti, který směřuje především k obnovení pokojného stavu, tedy urovnání takového konfliktu. Do popředí se dostává poškozený, jenž bývá úzce zapojen do procesu používání alternativních opatření.

Účinným prostředkem racionalizace se postupem času ukázaly být právě odklony v trestním řízení. Jsou jedním z projevů racionalizace a restorativní justice jako alternativní způsoby k efektivnějšímu řešení trestních věcí. Tyto odklony představují řešení i celosvětově diskutované dekriminalizace, neboli omezení trestnosti určitých jednání, která jsou sice nebezpečná a škodlivá, avšak míra škodlivosti nedosahuje takového stupně, aby bylo nezbytné užít trestní represí v plném rozsahu.

1.1. Alternativní opatření

Pro řádné pochopení institutu odklonu a jeho účelu v trestním řízení je nejprve nutné přiblížit jeho zařazení v systému alternativních opatření. *„Systém alternativních opatření je možné vymezit jako souhrn institutů, jejichž primárním účelem je*

² ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 15.

³ TIBITANZLOVÁ, Alena. Odklony v trestním řízení. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3, s. 11-13.

*nahrazování nepodmíněného trestu odnětí svobody, jejich uspořádání a vzájemné vztahy mezi nimi.*⁴ Dle dalších definic jsou shledávány jako specifický postup využívaný alternativně oproti standardnímu trestnímu řízení, kterým se má na mysli průběh trestního řízení podle klasického schématu obžaloba – hlavní líčení – rozsudek.⁵

Pokud bychom chtěli zjišťovat účel zmiňovaných forem řešení trestněprávně relevantní problematiky a úspěšnost jeho naplňování, je nutné mít na paměti důvody, které vedly ke zřízení pojednávaných institutů v průběhu posledních dekad. Nejintenzivnější potřeby zavedení vyvstaly v 90. letech 20 století po výrazných proměnách politických, hospodářských i společenských. Prvním důvodem byl prudký nárůst kriminality a jejích různých forem, se kterými orgány činné v trestním řízení do té doby neměly dostatek zkušeností. Dalšími důvody byla zdlouhavost, náročnost a nákladnost trestních řízení paralyzující státní aparát, přetěžující orgány činné v trestním řízení vedoucí k neúnosnému prodlužování trestního řízení.

Důvody lze ale nalézt i na straně obviněného. Ten se samotným projednáním činu stává v očích svého okolí kriminálníkem a zdlouhavá trestní řízení mohou tento stigmatizační efekt prohloubit a posléze ztížit opětovné začlenění odsouzeného do společnosti.

Reakcí na výše uvedené nedostatky a mnohé jiné právě restorativní justice (restorative justice, nápravná, obnovující). Tento pojem lze ve stručnosti vyložit „*jako určitý koncept zacházení s pachateli, odlišný od klasické neboli retributivní (trestající) justice, vycházející z názoru, že současná trestní spravedlnost nepředstavuje adekvátní reakci společnosti na kriminalitu. Jde o soubor postulátů, cílů a metod, které charakterizují určitý přístup k řešení problematiky zločinnosti.*“⁶ Nezbytné je ale dodat, že restorativní justice a alternativní opatření nejsou synonymy, neboť přístupy restorativní justice mohou být užity i v kombinaci či paralelně s trestem odnětí svobody. Taktéž nelze tento pojem stavět do úplného protikladu k tradiční retributivní funkci, jelikož nevylučuje odpovědnost nést nepříznivé následky pachatelova jednání,

⁴ ŠČERBA, cit. dílo, s. 30.

⁵ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 20.

⁶ ŠČERBA, cit. dílo, s. 23.

ale zaměřuje se především na nápravu narušeného vztahu za současného zapojení osoby poškozeného.

Možné způsoby řešení jsou odbornou literaturou a praxí shledávány následující: zvýšení kapacit pracovníků orgánů činných v trestním řízení, zkrácení doby trestního řízení předcházející průtahům, snížení počtu projednávaných trestních věcí i prostřednictvím dekriminalizace a depenalizace.

Nejvhodnějším a nejefektivnějším řešením se časem začalo jevit zavádění či rozšiřování právě alternativních opatření jakožto paralelního využití kvalifikovaných pracovníků, za dodržení vysokých nároků na věcnou správnost a spravedlnost rozhodnutí, za aktivace stran soudního řízení a posílení jejich vědomí odpovědnosti za navrhovaná řešení. Současně zvyšují pocit spravedlnosti justičního systému, poskytují prostor pro individualizaci jednotlivých případů, umožňují řešení problematiky kapacit věznic a jsou perspektivou prevence kriminality.⁷

1.1.1. Systematika alternativních opatření

Dnešní právní řád poskytuje jak hmotněprávní, tak i procesní prostředky alternativních řešení trestních věcí, které nemusí být nutně spojeny s trestem odnětí svobody, a i přes to jsou účinným řešením. Je třeba podotknout, že literatura rozlišuje mezi alternativami v oblasti trestního práva a alternativními postupy realizovanými mimo systém trestního práva, tedy metody trestním právem neupravené. Tvoří ucelený systém, kde všechny níže uvedené alternativní formy představují reakci na spáchaný trestný čin a jejich uplatnění je limitováno právním rámcem, v jehož intencích se musí pohybovat.

Odborná literatura rozlišuje mezi těmito alternativami:

- alternativy vně systému trestního práva hmotného i procesního, kam bývá řazena mediace
- alternativy uvnitř systému trestního práva
 - hmotného: alternativní tresty a alternativy k potrestání

⁷ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 19–20.

- procesního: odklony v trestním řízení⁸

Zmíněné rozdělení převládá v nepatrných obměnách u většiny teoretické doktríny. Rozdílné názory především hovoří o absenci opatření vně trestního práva, nebo naopak přidávají samostatnou kategorii opatření sui generis, kterou mají být výchovná opatření.

Pro účely této práce je rozhodující skupina alternativ uvnitř systému trestního práva obsahující mimo jiné i odklony. Zde přítomné alternativy velmi stručně popíši a přistoupím k odklonům.

Skupina alternativ uvnitř hmotného trestního práva umožňuje ukončit trestní stíhání bez uložení trestu a v případě nezbytnosti jeho uložení umožňují namísto nepodmíněného trestu uložit alternativní tresty či alternativy k potrestání. Alternativní tresty jsou na odborné úrovni nahlíženy dvojím způsobem. V širším pojetí jsou to všechny tresty nespojené s trestem odnětí svobody.⁹ V užším pojetí jsou to pouze ty tresty, jenž slouží jako skutečná náhrada za nepodmíněný trest odnětí svobody, jimiž jsou především trest domácího vězení, trest obecně prospěšných prací, peněžitý trest, podmíněné odsouzení, podmíněné odsouzení s dohledem a peněžitě opatření s podmíněným odkladem výkonu v případě mladistvých pachatelů. S výjimkou peněžitého trestu jsou to tedy tresty neslučitelné s trestem odnětí svobody.

Alternativní tresty slouží k aplikování v případě méně závažné trestné činnosti, za užití zásady přiměřenosti a subsidiarity. Tato forma představuje určitou důvěru v pachatele, v jeho kladné vlastnosti a perspektivu opětovného zařazení do společnosti. Je vhodnějším řešením, ekonomicky výhodnějším a nevyznačuje se negativy spojenými s trestem odnětí svobody, jimiž může být vyšší míra recidivy, prohlubování pocitů nezájmu společnosti o osobu odsouzeného, frustraci a křivdu.¹⁰

Alternativy k potrestání jsou specifickou kategorií, která je založena na tom, že soud pachatele uzná vinným, avšak neuloží mu žádný trest. *„Jde tedy o určitý mezistupeň mezi alternativami a procesními alternativními tresty, kdy sice trestní řízení*

⁸ Tamtéž, s. 21.

⁹ JELÍNEK, Jiří. Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3, s. 405.

¹⁰ ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 717.

*proběhne celé a je ukončeno rozhodnutím o vině ze spáchání stíhaného trestného činu, avšak nenastoupí nejpřísnější typ trestněprávní reakce v podobě uložení trestu.*¹¹ Česká právní úprava rozlišuje mezi upuštěním od potrestání, upuštěním od potrestání za současného uložení ochranného léčení nebo zabezpečovací detence a upuštěním od potrestání s dohledem. V případě mladistvých lze zařadit i upuštění od uložení trestního opatření a podmíněné upuštění od uložení trestního opatření.

Důležitým faktem těchto forem potrestání je, že nedochází k uložení trestu a z hlediska individuální a generální prevence při dodržení zásady pomocné role trestní represe může být dosaženo samotným trestním stíháním a vyslovením viny stejných účinků jako při uložení trestu.¹²

Konečné a pro tuto práci zásadní řešení lze nalézt i skrze alternativy uvnitř systému trestního práva procesního, jimž jsou odklony. Ty patří v rámci českého trestního práva z pohledu alternativ k nejmladšímu prvku a jejich přijímání započalo, v 90. letech 20. století vlivem nadcházejících principů racionalizace, odbřemenění justice, individualizace trestu a restorativní justice. Jejich začlenění do systému alternativních trestů je dle mého názoru zásadní, neboť představují jednu z dalších možných reakcí systému na trestné činy, odlišné od klasického průběhu řízení. Podrobnější rozvedení těchto nabízím v následujících podkapitolách.

1.2. Pojem odklonu

V první řadě je důležité zmínit, že pojem odklonu není zákonem jakkoliv legálně definován. Pokud některý text zmiňuje definici tohoto institutu, jedná se o subjektivní náhled a nikoli o obecně platnou či přijímanou definici. Jednotná definice pojmu odklonu nejspíše neexistuje, alespoň z pohledu značné plurality definic významných teoretiků.

Považuji za nezbytné nastínit hlavní tendence pojmu odklonu, jak se jimi zabývali odborníci na trestní právo, kteří ani po relativně dlouhé době nenašli jednotné stanovisko. Nutno dodat, že řešení neexistence či nejednotnosti se nejeví nezbytně

¹¹ ŠČERBA, cit. dílo, s. 32.

¹² ŠÁMAL, Pavel. Trestní zákoník: komentář. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5, s. 633.

nutné a zřejmě by nepřineslo více než zklidnění vášnivých akademických debat.¹³ Tyto úvahy neoddělitelně souvisí s podstatou odklonů a samotným institutem dohody o vině a trestu a pro účel teoretické části této práce je důležité popsat nazírání na téma zařazení dohody o vině a trestu do kategorie odklonů.

1.2.1. Minulost

Koncept odklonu doznal výrazných změn v 90. letech 20. století. Jinak byl spatřován v předlistopadovém období a odlišně po roce 1989. Tyto změny byly reakcí na nutné přizpůsobení trestních předpisů požadavkům moderní politiky, což zavedlo vzniku nových právních institutů.

Jednu z prvních definic poskytl Suchý, který odklon chápal jako „*odchylku od typického pravidelného průběhu trestního řízení, alternativu ke standardním postupům, kdy jde ve své podstatě o mimosoudní vyřízení trestní věci, mající své místo, než trestní soud rozhodne rozsudkem o vině obžalovaného a uložení trestu, přičemž tento postup předpokládá případné podrobení se pachatele určité formě mimosoudního působení, ať už státního či společenského.*“¹⁴ Tím tedy byla alternativa neformálního vyřízení věci jak trestněprávními, tak mimosoudními prostředky. Současně jako první přišel s rozlišením odklonů do tří základních skupin: prostý odklon, podmíněné upuštění od trestního stíhání a odklon se společenskou intervencí.

Drašík považoval odklon za odchylku od typického průběhu trestního řízení či vynětí věci z kompetence orgánů činných v trestním řízení v rámci jejich diskreční pravomoci.¹⁵ Šámal především odkazoval na termín „*diversion*“ a zmiňoval, že nelze za odklon považovat „*odklonění*“ věci mimo trestní řízení.¹⁶

Chápání odklonu se v českém právním prostředí následně změnilo a již nebylo bráno jako alternativa k soudnímu vyřízení rozhodnutím.

¹³ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 47.

¹⁴ SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*. 1991, č. 3, s. 248. ISSN 0231-6625.

¹⁵ DRAŠTÍK, A. Odklony v českém trestním procesu (*de lege lata*). *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. 1994, č. 4, s. 188 [cit. 7.2.2022]. ISSN: 1805-2789, Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/10193/9193>

¹⁶ ŠÁMAL, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (*diversions*) *de lege ferenda*. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, č. 4, s. 121. ISSN: 1805-2789.

1.2.2. Současnost

Současný náhled vlivem vývoje tedy opustil variantu vyřízení věci mimo trestní řízení, načež zbývající roztržité definování pojmu odklonu v rámci trestního řízení přetrvává.

Šámal ve své komentářové literatuře popisuje odklon jako odchýlení buď ke zkrácenému či sumárnímu řízení, nejčastěji za využití trestního příkazu nebo dohody o vině a trestu. Alternativně pak státní zástupce či soud, kteří nedospějí k vyslovení viny, uloží různé formy podmíněného zastavení trestního stíhání či narovnání. Nadto lze i dospět k mimosoudnímu vyřízení.¹⁷ Další autoři pojednávající o definici odklonu často přebírají tu Šámalovu.

Důležitý přínos, od kterého se dále odvíjí značná řada autorů, poskytl Jelínek, který popsal odklon jako alternativu ke standardnímu trestnímu řízení, „*odchylku od typického průběhu, která znamená, že řízení nedospěje do svého obvyklého konce, do vynesení odsuzujícího rozsudku, nedojde k vyslovení viny, k uložení klasické trestní sankce, ale řízení se od této cesty ‚odkloní‘ a trestní věc se vyřídí jinak, velmi často tak, že se trestní stíhání zastaví, což je charakteristický znak odklonu.*“¹⁸ K odklonům tak autor řadí podmíněné zastavení trestního stíhání, narovnání, řízení o schválení dohody o vině a trestu, odstoupení od trestního stíhání a trestní příkaz. Dodává však, že to, jaké instituty řadíme mezi odklony, záleží na tom, jak si tento samotný pojem vymezíme. Largo sensu je odklon odchylkou od klasického schématu obžaloba – hlavní líčení – rozsudek, čímž sem lze zařadit i dohodu o vině a trestu a trestní příkaz. Stricto sensu pokud budeme uvažovat standardní trestní řízení jako vyslovení viny a uložení trestu, pak tyto dvě sem patřit nebudou.¹⁹

Fenyk, Císařová a Grívna pak uvádějí že odklon lze v širším smyslu definovat jako alternativu ke standardnímu průběhu řízení, jejímž hlavním účelem je řízení zjednodušit a urychlit. Tohoto lze dosáhnout za použití odklonu, při kterém nemusí dojít k provedení hlavního líčení. Skrze tento náhled sem řadí podmíněné zastavení

¹⁷ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 3475.

¹⁸ JELÍNEK, J. Trestní právo procesní. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1, s. 728.

¹⁹ Tamtéž, s. 729.

trestního stíhání jako variantu podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, narovnání, odstoupení od trestního stíhání mladistvých, trestní příkaz a schválení dohody o vině a trestu. V užším smyslu pak řadí instituty, jimiž dochází k zastavení trestního stíhání a slouží jako určitý procesní protějšek hmotněprávních sankcí, tudíž je lze označit za sankční opatření.²⁰

Po vzoru Šámala poskytl svůj náhled i Zůbek, který rozlišil: odsuzující odklony a neodsuzující odklony. V prvním případě se má jednat o výjimku ze standardního soudního projednání věci, kde se řízení buďto fakticky nekoná, příkladem je trestní příkaz, nebo se koná, avšak ve značně zkráceném rozsahu a obsahu, tím je případ dohody o vině a trestu. Druhou kategorií označuje jako zbytkovou množinu, v rámci které rozhodnutí o odklonu právně eliminuje odpovědnost pachatele podle trestního zákona. Patří sem např. podmíněné zastavení trestního stíhání či narovnání bez trestního příkazu a dohody o vině a trestu.²¹

Také Provozník řadí mezi odklony v širším smyslu dohodu o vině a trestu s trestním příkazem na rozdíl od pojetí užšího, které končí bez vyslovení viny.²²

Zůbek poskytl své zdůvodnění pojmu odklonů po stránce filosofické, sociologické a ekonomické. V jeho pojednání uvádí, že soudní řízení již není jediným možným způsobem meritorního vyřizování trestních věcí, jak to dříve platilo v klasickém kontinentálním modelu trestního řízení. V rámci Evropy již není žádná země, která by princip legality užívala bezvýjimečně. Legalita a oportunita nejsou alternativami, ale dvěma základními principy, které se vzájemně limitují a doplňují. Především vyřizování bagatelní kriminality se může přenášet i do přípravného řízení.

Hranice právní odpovědnosti za trestný čin se v průběhu času posunují a s tím na ně i zákonodárce musí adekvátně reagovat. Paradigma trestu a legitimní reakce nesmí být příliš těsné, aby neztrácelo kontakt s právem a mocenské orgány musí být nadány vhodnými právními instrumenty umožňující specifickou reakci na konkrétní

²⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 779-780.

²¹ ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, č. 3, s. 53. ISSN 1213-5313.

²² PROVAZNÍK, J. Odklony v trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.

čin. Odklon v sobě zahrnuje prvky retributivní, preventivní i rehabilitační a v souvislosti s tím někteří zahraniční autoři hovoří o trojkolejnosti trestněprávních sankcí. V případě institutů, které se de lege lata řadí mezi odklony, je dohodnutá spravedlnost (negotiated justice) všem imanentní. Z toho důvodu se protíví všem tradičním schématům trestního práva.²³

I přes to, že meritorní rozhodnutí autoritativně vyslovuje výsledek trestního řízení, jeho podoba vznikla na půdorysu konsenzu více subjektů se značným potenciálem dispozitivnosti výsledného výroku. „*Tato kreativní řešení mohou časem konstituovat cosi, co F. A. Hayek označil za spontánní právní řád. Posléze dojde k tomu, že psané právo postoupí právem nepsaným.*“²⁴ Příkladem může být situace v USA, kde od přelomu 19. a 20. století se plea bargaining stává ústřední metodou řešení pro vyřizování trestních případů. Navzdory závislosti tamního soudnictví na dohodování spravedlnosti, bylo až v roce 1970 Nejvyšším soudem USA v rozhodnutí *Brady v. Spojené státy* judikováno, že plea bargaining je neoddělitelnou součástí trestního práva. Podobně tomu bylo ve Spolkové republice Německo, kde byla po několik desetiletí užívána bez zákonného podkladu, až do změny v roce 2009.

Osobně se přikláním k názorům Šámala, Jelínka, Zúbka a Ščerby, kteří pojem odklonu shledávají jako mnohovýznamový a v širším smyslu sem řadí i dohodu o vině a trestu s trestním příkazem jakožto sumární či zkrácená řízení. Myslím, že je nezbytné chápat odklon po stránce jeho účelu, tedy „odklonění“ od standardního průběhu, a nikoli tento pojem omezovat toliko na prostředek vedoucí k zastavení trestního stíhání. Účelem takového odklonění je pak možnost vyřídit věc rychleji, efektivněji za působení restorativních a rehabilitačních účinků.

1.1. Znaky odklonu

Dohoda o vině a trestu je součástí odklonů a následující znaky v drobných obměnách sdílí s ostatními druhy. Jsou zde také nastíněny důvody, pro které část teorie nesouhlasí s jejím zařazením mezi odklony.

²³ ZÚBEK, cit. dílo, s. 53.

²⁴ Tamtéž.

Jako první lze zmínit aplikovatelnost pouze v případech trestných činů, u kterých je dána skutková a právní jednoduchost. Záměrně zde není zmíněno sousloví „méně závažné trestné činy“, neboť například usmrcení z nedbalosti podle § 143 odst. 3, 4 trestního zákoníku, tedy přečin podle § 14 odst. 2 trestního zákoníku, kde může dojít k uložení odklonu podmíněného zastavení trestního stíhání, podle některých názorů není méně závažným trestným činem.²⁵ Samotná dohoda o vině a trestu je uzavírána za situace, že závěry o činu jsou dostatečně prokázány a nejsou o nich důvodné pochybnosti a to i v případě zvláště závažných trestných činů.

Na účinné uplatnění odklonů nemá obviněný nárok. Ač mají všechny formy procesního vyřízení věci zásadně rovnocenné postavení, má obviněný nárok vždy pouze na provedení standardního řízení, všechny ostatní alternativy jsou tak pouze fakultativní. Provedení těchto je vázáno na souhlas obviněného a rozhodující orgán musí vybrat řešení, které povede k nejrychlejšímu, nejehospodárnějšímu, přiměřenému, věcně správnému, optimálnímu a spravedlivému rozhodnutí.

Důležitým znakem je nezbytnost souhlasu obviněného s použitím odklonu. Odlišný přístup s absencí této podmínky se dá nalézt např. v Polsku, kde odklon není institutem procesního, ale hmotného práva. Tento souhlas je projevem dobrovolného podvolení se omezením či povinností vyplývajících z rozhodnutí o odklonu a tento se vzdává práva na řádný průběh procesu před nezávislým a nestranným soudem, a to vše v souladu s presumpcí nevinny.²⁶ Nadto by v případě neudělení souhlasu absentoval princip restorativní justice, tedy by nedošlo k obnovení či nápravě vztahů mezi pachatelem a poškozeným, čímž by došlo pouze k náhradě škody, nemajetkové újmy anebo vydání bezdůvodného obohacení.

Výsledek uplatnění odklonu vytváří překážku věci pravomocně rozhodnuté a je tedy definitivním vyřízením trestní věci.

²⁵ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 47.

²⁶ ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, č. 2, s. 33. ISSN 1213-5313.

Odklony se vyznačují intenzivnější vzájemnou spoluprací stran oproti standardnímu trestnímu řízení. Je předpokládán kooperativnější přístup zejména ze strany obviněného, který se nemůže nechat vést „samospádem“ trestního řízení.²⁷

Hlavní podstatou a účelem odklonu je spatřováno urovnání konfliktního stavu mezi obviněným, poškozeným i státem. „*Nutno však poznamenat, že uvedené trestní řád ani dosavadní praxe zcela nereflektují, a ačkoli toto představovalo jeden z důvodů zavádění odklonů do českého trestního práva, odklony jsou v české právní teorii stále ne zcela správně chápány primárně spíše jako prostředek řešení přetíženosti orgánů činných v trestním řízení.*“²⁸

Provazník dále akcentuje význam zrychlení, zjednodušení a zefektivnění trestního řízení, neboť v jednodušších věcech nebudou muset orgány činné v trestním řízení vynakládat zbytečné prostředky, čas a personální kapacity, jež by mohly být užity jinde jako součásti principu racionalizace. K naplnění těchto zvýhodňujících účelů nicméně nemusí dojít vždy, neboť v některých případech může i sjednávání dohody o vině a trestu stát více času a prostředků než standardní řízení. Hlavním důkazem zrychlení takového řízení je pak podoba dokazování.²⁹

Poslední často zmiňovanou zásadou avšak opět ne shodně nahlíženou je princip oportunity. Česká republika je zemí s trestním řízením vycházejícím z tradice zásady legality. Ve světle legality jsou pak částí odborníků odklony považovány za prvky principu oportunity, částí za derivát principu oportunity a dalšími pouze jako výjimka z obecně platné zásady legality. Po této stránce se dá vyzdvihnout Šámalova definice, podle které dává princip oportunity státnímu zástupci možnost volné úvahy v jeho rozhodování o stíhání i za předpokladu existence dostatku důkazů a neexistence zákonných překážek projednání trestní věci. Prosazuje myšlenku omezeného principu oportunity, jehož prvky v našem právní řádu představují odklony.

²⁷ PROVAZNÍK, J. Odklony v trestním řízení – úvahy před možnou rekonstrukcí. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.

²⁸ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 50.

²⁹ KELLY, K. Odklony v trestním právu jakožto alternativní způsoby řešení trestních věcí. *Epravo*. [online]. EPRAVO. CZ, a.s. 1999-2022. 14. 2. 2022 [cit. 20. 3. 2022]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/odklony-v-trestnim-pravu-jakozto-alternativni-zpusoby-reseni-trestnich-veci-114251.html?mail>

1.2. Podstata a účel odklonu

Odklony v trestním řízení představují formy řešení trestních věcí, které jsou alternativami ke standardnímu průběhu trestního řízení. Těmito alternativami jsou shledávány zejména pro jejich podstatu, význam a účel v rámci trestního řízení. Následující vlastnosti jsou v různé míře zastoupeny u všech odklonů včetně institutu dohody o vině a trestu.

1.2.1. Výchova a prevence

Odklony v první řadě představují prostředek výchovy a preventivního působení na obviněného. Tyto představují vhodnou a přiměřenou reakci v porovnání s trestem odnětí svobody, který velmi často bývá neefektivním, stigmatizujícím řešením vedoucím k recidivě. Vytrhává obviněného z přirozeného prostředí a ztěžuje jeho návrat do normálního života.³⁰ V případě dohody o vině a trestu sice není vyloučen trest odnětí svobody, avšak díky konsenzu mezi státním zástupcem a obviněným, jeho přiznáním a dalším okolnostem spějícím k uložení méně přísného trestu jsou zde tyto účinky taktéž zastoupeny.

Ve standardním řízení je obviněný často pouze pasivním účastníkem, pouhým objektem tohoto řízení, jehož větší aktivita, která by právě vedla k těmto účinkům, není předpokládána. Naopak odklony mají za cíl aktivní jednání obviněného, nikoli pouze formální, převzetí osobní odpovědnosti za trestný čin, jakož i motivaci k vedení řádného života do budoucna a vyvarování se recidivě. To vše za situace, kdy se současně vyhne často traumatizujícímu hlavnímu líčení.

Preventivní efekt nicméně nepůsobí pouze vůči samotnému pachateli, ale i vůči jeho okolí. Projevená lítost, odčinění způsobené újmy a další kroky ze strany obviněného k urovnání narušených vztahů jsou zpravidla přínosnější a užitečnější o mnoho více než pouhé působení abstraktního trestu.

Odklony tak pozitivně usměřňují obviněného ke změně jeho postojů a chování oproti prostému potrestání, kde pachatel často hraje pouze pasivní roli. Samostatné uložení trestu a jeho výkon při standardním řízení neznamenají skutečnou pachatelovu

³⁰ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 85.

zodpovědnost, jelikož pro tu je třeba, aby pachatel význam svého jednání pochopil a uznal, že něco způsobil.

Tyto funkce odklonu jsou ovlivňovány časem a s jeho postupem citelně oslabují. Užití odklonu bude nejúčinnější v situaci, kdy ho bude užito co nejdříve po spáchání trestného činu a pachatel si tak dostatečně uvědomí souvislost mezi jeho jednáním a škodlivými následky, což je z hlediska odklonu tím nejpodstatnějším pozitivem. V tomto ohledu se dohoda o vině a trestu jeví díky svému účinku zrychlení trestního řízení správným řešením.

Pozitivní vliv na pachatele má také průběh samotného řízení, které je mírnějším, méně zatěžujícím způsobem vyřízení. Takovýto postup bude uplatněn v situaci, kdy je pachatelovo zavinění zcela evidentní. Ten svou vinu nebude zbytečně popírat a bude pro něj výhodnější spolupracovat s orgány činnými v trestním řízení.

1.2.2. Stigmatizace

V případě odklonů, u kterých nedojde k rozhodnutí o vině a trestu a tedy odsouzení pachatele, bude rozhodnutí o odklonu uvedeno pouze v opisu Rejstříku trestů. Obviněný tak nebude stigmatizován a omezen ve svém osobním, rodinném a pracovním životě. To ovšem neplatí pro dohodu o vině a trestu.

Co se dohody o vině a trestu jistě týká je, že vedle evidence rozhodnutí a následného odsouzení může být pachatel stigmatizován již pro samotné projednávání a podezření z trestného činu. Čím rychleji trestní řízení proběhne, tím menší škody v podobě stigmatizace z řad vztahů rodinných, pracovních a sociálních lze pro obviněného očekávat.

1.2.3. Restorativní justice

Tato idea, která vznikla v USA a Kanadě v 70. a 80. letech 20. století, se pro svůj úspěch začala následně rozšiřovat do dalších zemí. Její projevy v České republice započaly až po roce 1989. Definici tohoto principu poskytl Howard Zehr, který ji definuje jako *„proces, jenž v maximální možné míře zapojuje všechny, kterých se daná trestná činnost dotkla. Restorativní justice usiluje o maximální možnou míru uzdravení a obnovu trestným činem narušených vztahů a za tímto účelem účastníkům umožňuje*

*společně identifikovat způsobené újmy a vzniklé potřeby a od nich se odvíjející povinnosti a závazky.*³¹

Restorativní justice se tedy zaměřuje primárně na vztah mezi pachatelem, obětí a jejich nejbližším sociálním okolím v kontextu morálních, sociálních a ekonomických souvislostí. Cílem je pochopení, upřímné pokání a převzetí osobní odpovědnosti obviněného, vedoucí k odpuštění oběti a společnosti. Obviněný tak činí za aktivní účasti a úloha státu je zde redukována na zajištění procesních pravidel a bezpečnosti stran.

Tato zásada se prolíná se zásadou retributivní a ani jedna z těchto není užívána výlučně či samostatně. V této souvislosti lze uvést názor Fryštáka a Žatecké, kteří uvádí, že *„nahrazením retributivní justice spravedlností restorativní by mohlo dojít až k přílišnému uvolnění, případně i k opuštění klasických zásad trestního práva, což by přineslo nebezpečí ve fungování trestního práva.*³²

Poskytnuté pojetí tohoto principu vytváří základ pro uplatnění odklonů v trestním řízení jakožto nástrojů k prosazování restorativní justice.

1.2.4. Práva poškozeného

V naší právní úpravě se v případě odklonů klade důraz na zlepšení situace poškozeného naproti postavení obviněného, jak je tomu v zahraničí. Tato alternativa je způsobem vyřízení trestní věci, který nejen pro obviněného, ale i poškozeného umožňuje vyhnout se mnohdy zdlouhavému standardnímu řízení. Má pro řadu poškozených i psychologický význam, neboť umožňuje bezprostřední styk obviněného a poškozeného, hlubší objasnění příčin trestné činnosti, komplexnější zohlednění zájmů dotčených subjektů a pochopení motivu tohoto jednání.

S tímto souvisí i ochrana oběti před její sekundární viktimizací neboli častým prohlubováním újmy, vzniklé trestnou činností především působením orgánů činných v trestním řízení i jiných institucí a jednotlivců. Odklonem se tak řízení zkrátí a oběť

³¹ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 88.

³² FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In: *Dny veřejného práva*. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 651 [cit. 14. 2. 2022]. ISBN 978-80-210-4430-2. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf

se vyhne opakovaným výsledkům, kde již nemusí své negativní pocity a vzpomínky opakovat.

1.2.5. Racionalizace justice

Účelem tohoto principu je vyřizování vybraných trestních věcí bez konání celého trestního řízení v jeho standardní podobě, zejména bez komplikovaného hlavního líčení nebo řízení před soudem vůbec.³³ Je nástrojem i metodou pro zajištění výkonnější justice ve smyslu zkrácení trestního řízení, zvýšení jeho efektivity a zjednodušení jeho administrativní náročnosti, vše při zachování vysokého standardu spravedlnosti rozhodování.

Zrychlení trestního procesu přitom vyplývá, ze samotného práva na spravedlivý proces, zakotveného v čl. 6 odst. 1 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod a čl. 14 odst. 3 Mezinárodního paktu o občanských a politických právech, díky nimž má obviněný právo na projednání trestní věci v přiměřené lhůtě. V opačném případě má tato okolnost negativní vliv na poškozeného, na kvalitu a použitelnost důkazů a též na výchovný účinek příliš pozdě uložené trestní sankce.³⁴

Odklony v trestním řízení tak představují skrze smysl racionalizace trestní justice vhodný nástroj k rychlejšímu, jednoduššímu a efektivnějšímu řešení trestních věcí, kde není třeba absolvovat zdlouhavé dokazování pro objasnění viny pachatele v hlavním líčení. Důležitou roli na tomto místě zastává státní zástupce, jehož úkolem je v této souvislosti selektovat vhodné případy k vyřízení odklonem a nepostupovat tak skutkově a právně jednoduché trestní věci soudu. Rozhodující orgán tak rozhodne o odklonu relativně jednoduchým úkonem, který je jistě jednodušší, než je podání obžaloby a následná účast všech subjektů u hlavního líčení.³⁵

1.3. Dohoda o vině a trestu jako odklon

Alternativní řešení trestní věci v podobě dohody o vině a trestu dle mého názoru v různé míře naplňuje většinu z dříve uvedených znaků, podstaty a účelů odklonů.

³³ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 3476.

³⁴ Tamtéž, s. 3508.

³⁵ TIBITANZLOVÁ, cit. dílo, s. 94-96.

V dalším textu této podkapitoli shrnuji hlavní argumenty, podle kterých dohoda mezi odklony nepatří.

Jedním ze zpochybňovaných znaků je princip racionalizace systému trestního soudnictví, neboť samotné sjednávání dohody může řízení výrazně prodloužit. Obdobně je dohoda fakultativním řešením, obviněný na vyřízení touto formou nemá právní nárok a jeho souhlas je nutností.

Dohoda o vině a trestu není dohodou mezi obviněným a poškozeným, nýbrž mezi obviněným a státem, který reprezentuje státní zástupce. V důsledku toho je zpochybňována přítomnost principu restorativní justice. Zde se ale přikláním k názoru Šámala, který ve svém komentáři uvádí, že dohoda o vině a trestu je protkána principy restorativní justice.³⁶

Další odlišný postoj k zařazení dohody o vině a trestu mezi ostatní odklony je způsob zakončení trestního řízení, a sice vyslovení viny obviněného a uložení trestu. K těmto dochází pouze u trestního příkazu a schválení dohody o vině a trestu, jako rozhodnutí mající povahu odsuzujících meritorních rozsudků a na tento rozdíl je např. Tibitanzlovou kladen důraz jako na jeden z důvodů, pro které tyto nelze řadit k odklonům. Ve své publikaci zmiňuje, že je nutné na jedné straně odlišovat odklon a na straně druhé trest.

Argumentováno proti dohodě o vině a trestu je také tím, že ačkoliv státní zástupce je povinen zohledňovat zájmy poškozeného (§ 175a odst. 5 tr. řádu), jejím primárním účelem není restorativní náprava narušených vztahů, ale pouze dohoda dvou stran na výsledku řízení a tím jeho zrychlení. Motivací pro pachatele je zde dosažení mírnějšího trestu výměnou za ulehčení práce orgánům činným v trestním řízení v podobě zrychlení a zjednodušení řízení. Výstup takovéto alternativy se pak dá přiřadit k jednoduchému narovnání mezi pachatelem a státem bez dalšího.

Výše uvedené shrnuje toliko negativní argumenty k zařazení dohody o vině a trestu mezi odklony v trestním řízení. Její plnohodnotný popis poskytnu v kapitole 3. Současná právní úprava dohody o vině a trestu.

³⁶ ŠÁMAL, Pavel. Trestní řád: komentář. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0., s. 2261.

Závěrem této teoretické části mé práce opět vyjadřuji svůj souhlas se zařazením dohody o vině a trestu mezi odklony i přes mnohé zmíněné protichůdné argumenty.

2. Historický vývoj dohody o vině a trestu

Vzpomenuté účely a principy směřující především k racionalizaci trestní justice se začaly projevovat na území České republiky již od 90. let 20. století. V roce 1993 došlo novelou č. 292/1993 Sb., účinnou od 1. 1. 1994, k obnovení možnosti vyřídit věc trestním příkazem ve věcech, kde je příslušný rozhodovat samosoudce. Stejnou novelou byl do českého trestního práva zakotven první druh odklonu, jímž bylo podmíněné zastavení trestního stíhání, a o dva roky později v důsledku přijetí novely trestního řádu č. 152/1995 Sb. následoval druhý typ odklonu, narovnání. Během dalších deseti let došlo k zavedení dalších dvou druhů odklonu, a sice podmíněného odložení podání návrhu na potrestání a odstoupení od trestního stíhání v řízení proti mladistvým.³⁷

Snahy zrychlit trestní řízení se také projeví v tzv. velké novele trestního řádu provedené zákonem č. 265/2001 Sb. účinné od 1. 1. 2002. Ta upravila odvolací řízení ve prospěch zásady apelační a jasným cílem bylo přispět ke zrychlení průběhu řízení před soudem. Dalším zásadním přínosem byla možnost relativně jednoduchého a rychlého řešení méně závažných deliktů prostřednictvím zkráceného přípravného řízení a na něj navazující zjednodušené řízení před soudem.³⁸

Z pohledu rozvoje racionalizace justice byl rok 2012 mimořádně důležitý. Jednak v tomto roce nabyla účinnosti novela trestního řádu č. 459/2011 Sb., která rozšířila možnost konat zkrácené přípravné řízení na trestné činy, jejichž horní hranice sazby trestu odnětí svobody nepřevyšuje pět let, a jednak rozšířila možnosti aplikace podmíněného odložení podání návrhu na potrestání, tedy odklonu určeného právě pro zkrácené přípravné řízení.

Zcela zásadní však bylo přijetí novely trestního řádu publikované pod číslem 193/2012 Sb., která nabyt účinnosti k 1. 9. 2012. Prvním racionalizačním prvkem bylo

³⁷ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 9.

³⁸ Tamtéž, s. 10.

rozšíření možnosti využití odklonů v trestním řízení, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání a podmíněného odložení podání návrhu na potrestání.

Novela č. 193/2012 Sb. ale především představuje milník ve vývoji českého trestního práva, neboť zakotvila institut dohody o vině a trestu, který byl dříve spojován s anglosaským právním systémem (zde označovaný jako *plea bargaining*, popř. *plea guilty*). Tato novinka ale nebyla nijak nečekaná, jelikož jejímu přijetí předcházely dva neúspěšné návrhy, a o jejím zavedení se zmiňuje i věcný záměr rekonstrukce trestního řádu.³⁹

Tento institut lze označit za průlom do tradičního pojetí českého trestního práva a ostatně také proto byly návrhy na jeho zavedení tohoto kritizovány. Navzdory kritice zákonodárce přistoupil k přijetí této alternativní možnosti řešení trestních věcí především z toho důvodu, že její využití není, na rozdíl od ostatních odklonů včetně trestního příkazu, omežováno pouze na kategorii méně závažných deliktů.⁴⁰

Poměrně intenzivní rozšiřování dohody o vině a trestu lze v průběhu uplynulých dekád zpozorovat v zemích kontinentálního práva, včetně zemí se systémem trestního práva podobným tomu českému. Například v Německu, kde byl tento institut formálně inkorporován v roce 2009, ač po dlouhou dobu již předtím užíván bez zákonného podkladu, anebo na Slovensku, které využívá dohodu o vině a trestu od roku 2006.⁴¹

Historie uvedení dohody o vině trestu měla delšího trvání, neboť uvedená novela zakotvující tento institut byla až třetí legislativní iniciativou, která vedla k jejímu přijetí. První návrh projednával Parlament ČR v letech 2005 a 2006 v rámci předložené novely trestního řádu. Tato novela však měla stejný osud jako první verze rekonstrukce trestního zákoníku. Návrh byl Poslaneckou sněmovnou původně schválen, avšak po zamítnutí a vrácení Senátem jej již Poslanecká sněmovna při opětovném projednání nepřijala. Druhý pokus novely trestního řádu, obsahující i tento institut, byl

³⁹ Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) [online]. *justice.cz* [cit. 17. 2. 2022] Dostupné z: <https://justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0>

⁴⁰ ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9, s. 11.

⁴¹ Tamtéž, s. 18.

předložen vládou v roce 2008, ale nedostal se však ani do třetího čtení. Třetím a konečným návrhem, který uspěl, se tak stala novela č. 193/2012 Sb., která nabyla účinnosti 1. 9. 2012.

3. Současná právní úprava dohody o vině a trestu

V první části této kapitoly se budu věnovat obecným definičním znakům dohody, jejímu účelu, výhodám i nevýhodám a dotčeným zásadám s přihlédnutím ke konkurenčním odklonům. Následně rozeberu dohodu z praktického úhlu pohledu, jak je utvářena po jednotlivých krocích v praxi. Fáze dohadovacího řízení dělím na jednání o dohodě o vině a trestu, její návrh a řízení o ní. V těchto částech místy zmiňuji novelizační změny účinné od 1. 10. 2020 pro jejich zasazení do celkového obrazu, avšak podrobněji je popisuji v podkapitole 3.6 Recentní změny.

3.1. Obecně k dohodě o vině a trestu

Dohoda o vině a trestu je jednou z forem alternativního způsobu řešení trestních věcí, neshodně řazenou mezi odklony v trestním řízení, jejíž podstatou je uzavření dohody mezi obviněným a státním zástupcem, obsahující přiznání obviněného ke spáchání stíhaného skutku a přesné vymezení trestněprávních následků, které stát ze spáchání tohoto činu vůči obviněnému vyvodí. Pro získání účinků této dohody je nezbytné, aby ji soud následně schválil.

Sjednávání dohody o vině a trestu taktéž nazývané jako dohadování či dohodování lze stručně charakterizovat jako postup, při kterém obviněný slíbí, že se vzdá práva na projednání své věci před soudem a obžaloba výměnou slibuje, že obviněného obžaluje z méně závažného trestného činu nebo že požádá soud o mírnější trest.⁴² Po uzavření takové dohody obviněný doznává svou vinu a standardní soudní řízení neproběhne.

Cílem je uzavření přijatelné dohody mezi státním zástupcem a obviněným za současného zohlednění zájmů poškozeného ohledně způsobu ukončení trestní věci. Tato dohoda podléhá schválení soudem ve veřejném zasedání, avšak soud touto není beze zbytku vázán, neboť disponuje širokým oprávněním ji nepřijmout. Za cenu vzdání

⁴² ŠČERBA, cit. dílo, s. 18.

se práva na plnohodnotné projednání věci soudem a práva na dokazování v hlavním líčení obviněný umožní urychlené projednání věci, za což může ve výsledku očekávat ochotu státního zástupce přistoupit na mírnější potrestání.⁴³

Hlavním důvodem zavedení dohody o vině a trestu zákonodárcem do naší právní úpravy byla motivace zrychlení trestního řízení ve věcech, kde je to s ohledem na postoje stran možné. Tento důvod zákonodárce spatřoval jako největší z dosavadních slabin současného modelu trestního řízení, a současně tak i přizpůsobil úpravu ve prospěch obviněného a jeho práva na rychlý a spravedlivý proces ve smyslu čl. 6. EÚLP, který hovoří o právu obviněného na projednání věci v přiměřené lhůtě. V této souvislosti je dobré poukázat také na fakt, že v době zavádění tohoto institutu byla u států založených na kontinentálním právním systému více než čtvrtina stížností u Evropského soudu pro lidská práva směřována právě proti překročení přiměřené lhůty řízení. Oproti tomu v případech států vycházejících ze systému common law, kde dochází v naprosté většině k vyřizování věcí uznáním viny, tyto stížnosti byly zcela výjimečné.⁴⁴

Zákonodárce zde přiznal svou inspiraci angloamerickým dohodovacím řízením, načež toto nemohl přejmout bezvýhradně a musel vytvořit vlastní institut, který by více odpovídal principům českého trestního práva s původem v inkvizičním (germánsko-románském) procesu s akuzačními prvky.⁴⁵ Tímto tak pokračoval v rozvoji ideje odklonů Šámalem zmiňovaným pojmem diversion, jenž si klade za cíl zrychlení a následné odbřemenění trestní justice. Inspiraci ale nečerpal pouze v zemích angloamerického systému, ale také na Slovensku, v Polsku, Německu, Španělsku či Itálii.

Dohoda o vině a trestu v českém právním řádu se dá zasadit do dvou základních fází. První fází je jednání o uzavření dohody o vině a trestu, které se koná bez přítomnosti soudu a následuje fáze druhá, ve které se o ní bude v případě zdárného

⁴³ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2257.

⁴⁴ Tamtéž, s. 2260.

⁴⁵ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

sjednání již za účasti soudu konat řízení. O těchto fázích bude v následujících podkapitolách samostatně pojednáno.

3.1.1. Účel dohody o vině a trestu

Tento institut zákonodárce shledává především jako prostředek ke zrychlení trestního řízení. Především z důvodu neprovádění celého trestního řízení se všemi stadii, opatřování důkazů se omezí na nezbytné minimum a hlavní líčení se nebude konat vůbec. Odvolací řízení pak bude zcela výjimečné. Vedle tohoto institut má vést také ke zjednodušení, zefektivnění a odbřemenění justice, která se nadále bude moci věnovat složitějším věcem jak v prvním, tak i druhém stupni. Konečně tak lze dosáhnout nemalé úspory času i prostředků.

Dohoda o vině a trestu je dalším projevem posunu od retributivní k restorativní justici, účelněji prosazuje zájmy poškozeného, který se na jejím sjednávání může účastnit. Nadto po vzoru ostatních odklonů do určité míry předchází sekundární viktimizaci, oběť nebude opakovaně stresována výslechy a mnohdy zdlouhavému hlavnímu líčení. Vedle onoho zájmu státu je zde přítomen i zájem poškozeného a obviněného. Poškozeného zájmem je, aby řízení trvalo po dobu co nejkratší a dosáhl co nejrychleji náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Obviněný se pak může vyhnout dlouhotrvajícímu a traumatizujícímu trestnímu procesu s nejistým výsledkem, jenž může vyústit výrazně zmírněným trestem. V neposlední řadě tak dochází k nápravě obviněného, který lépe přijme dohodnutý průběh i jeho výsledek, a tyto pak lépe plní funkci výchovnou a preventivní.

3.1.2. Výhody a nevýhody

Tento druh alternativního řešení trestních věcí má své odpůrce i zastánce. Obecně se dá konstatovat, že je spornou otázkou především mezi teoretiky, kdežto mezi praktiky je institutem spíše pozitivně nazíraným, avšak ani v jednom případě bezvýjimečně. V následujícím výkladu se pokusím o stručný nástin argumentů pro a proti tomuto institutu.

Argumenty ve prospěch dohody o vině a trestu jsou spíše praktičtějšího rázu. Tato alternativa dle nich slouží jako nezbytný filtr, který předchází kolapsu justičního systému pod náporem stále většího nápadu. Do určité míry se za užití tohoto trestní

řízení přirovnává k civilnímu procesu, postavení obviněného k postavení žalovaného a stejně tak státního zástupce, na kterého je výrazněji přenášena odpovědnost za výsledek celého řízení.⁴⁶ Soud se ve výsledku díky takovému přenosu odpovědnosti stává ještě nezávislejším a nestrannějším orgánem.

Další výhodou je zmiňována lepší resocializace obviněného, který již není pouhým objektem řízení a který touto cestou lépe přijímá dohodnutý trest. Trest může následovat poměrně záhy po rychlém projednání věci, což jediné přispívá na jeho účinnosti.

Na druhou stranu mezi negativa lze odůvodněně zařazovat nebezpečí zneužití orgány činnými v trestním řízení, pro které využití tohoto institutu také znamená ušetření a zjednodušení velkého množství práce. Z pohledu českého právního řádu a jeho historického vývoje je odpůrci nahlížena dohoda o vině a trestu v rozporu s naší právní tradicí a rezignací státu na prosazování spravedlnosti. V této souvislosti je zdůrazňována hrozba „obchodování se spravedlností“, ke které logicky může dojít při motivaci základními účely tohoto institutu.⁴⁷

Dohoda o vině a trestu, vycházející z angloamerického právního systému, logicky odporuje mnoha základním zásadám na našem území užívaným, jako jsou materiální pravda, zásada vyhledávací, bezprostřednosti, ústnosti, volného hodnocení důkazů a presumpce nevinny. Dalším důležitým rizikem je vytváření nátlaku na obviněného, jenž by v případě nadužívání tohoto institutu byl ve spolupráci obhájců a státních zástupců k uzavření dohody nucen a krajně by mohlo docházet k porušování zásady sebeobviňování.⁴⁸

Proti výše zmíněným negativům v právním řádu zůstaly určité záruky, především je to široká možnost soudu uzavřenou dohodu o vině a trestu neschválit jakož i podmínka schvalování této pouze ve veřejném zasedání či hlavního líčení po ověření stanoviska obviněného.

⁴⁶ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2262.

⁴⁷ Tamtéž.

⁴⁸ MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37-46. ISSN 1210-6348.

3.1.3. Dohoda o vině a trestu ve světle základních zásad trestního řízení

Jak již bylo zmíněno, tento cizorodý prvek byl zaveden do právního řádu se zásadami spíše jemu protichůdnými, avšak to ho nečiní nutně neaplikovatelným.

První důležitý rozpor nastává se zásadou zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. I v případě tohoto institutu ale zákonodárce stanovil povinnost provést přípravné řízení, jehož výsledkem tentokrát může být sjednání dohody o vině a trestu. V určitém směru tomuto institutu prospívá fakt zajištění a provedení určitých důkazů již v přípravném řízení, byť těžiště dokazování má být provedeno v hlavním líčení, které se za použití tohoto institutu neuskuteční. Tudíž zde nelze zcela popřít zásadu zjištění skutkového stavu bez důvodných pochybností. Taktéž k vyvážení tohoto rozporu spěje dříve uvedená možnost soudu rozhodnout i jinak než předloženou dohodu schválit.

Institut dohody o vině a trestu se silně dotýká také zásady vyhledávací, která se v plné míře neuplatní. Ačkoliv se obviněný úplně doznává, trestní řád neumožňuje orgánům činným v trestním řízení v přípravném řízení zcela rezignovat na povinnost zajišťovat právně relevantní skutečnosti a důkazy o nich, neboť podmínkou sjednání dohody o vině a trestu je závěr, že se skutek stal, že je trestným činem a že jej spáchal obviněný.⁴⁹

Další nedílnou součástí užití tohoto institutu je fakt, že není prováděno hlavní líčení v plné podobě. Zákon č. 333/2020 Sb., kterým došlo k novelizaci trestního řádu, umožnil sjednání dohody o vině a trestu i po podání obžaloby a následně o této rozhodnout v hlavním líčení, jak uvádí § 206b odst. 3 trestního řádu. Ale i v tomto případě se dá namítat absence možnosti plného uplatnění práva obviněného na obhajobu. Tento se dobrovolně vzdává plnohodnotného projednání a stejně tak práva na provedení důkazů před nezávislým a nestranným soudem. V důsledku toho jsou prolamovány další základní zásady, jako zásada bezprostřednosti a ústnosti, ale i veřejnosti. Argument omezení zásady veřejnosti nicméně nelze brát absolutně, neboť i

⁴⁹ Tamtéž.

když se nebude konat hlavní líčení, zákonodárce zavedl obligatorní formu schvalování dohody o vině a trestu formou rozsudku, který je taktéž třeba veřejně vyhlásit.⁵⁰

Důležité je, že dokazování se za užití této alternativy neprovádí, soud vychází pouze ze znalosti spisu, pročež nedojde k plnému uplatnění zásady volného hodnocení důkazů. Na druhou stranu se dá opětovně zmínit vyvážení v podobě poměrně širokého oprávnění soudu dohodu neschválit, popřípadě rozhodnout jinak.

Vážným rizikem v tomto případě je narušení práva na spravedlivý proces, což ještě do novelizace roku 2020 bylo do jisté míry eliminováno nutnou obhajobou, kterou bylo i sjednávání dohody o vině a trestu. Zmíněná novelizace nicméně tuto podmínku zrušila a nadále musí být obviněný povinně zastupován pouze v případech nutné obhajoby. Dalšími formami zajišťujícími spravedlivý proces jsou nutnost schvalování dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání či hlavním líčení. Obviněný zde musí být přítomen a soud se ho dotazuje na relevantní okolnosti uzavření dohody. Taktéž je tato zásada zachovávána možností účasti poškozeného a jeho uplatňování vlastních zájmů v rámci jednání o dohodě o vině a trestu. Ve výsledku tak soud posuzuje, zda nedošlo k porušení práv obviněného a není zde důvod pro neschválení dohody. V důsledku neschválení by pak došlo buď k vrácení věci do přípravného řízení, nebo by se pokračovalo v hlavním líčení na podkladě předtím podané obžaloby (§ 206b dost. 4 TR).

Poslední výrazně vzpomínanou zásadou, která je zde omezena, je zásada nestranného či nepodjatého soudu. V případě, že soud neschválí dohodu o vině a trestu a trestní řízení bude nadále pokračovat obvyklou cestou podání obžaloby, či bude pokračováno v hlavním líčení, tak tento soud nebude již schopen nezaujatě věc posoudit. Pojistkou zde má být § 314s TR, podle něhož v případě neschválení dohody nelze v dalším řízení k dohodě ani v jejím rámci učiněnému prohlášení viny přihlížet.⁵¹ Otázkou zůstává, zda se i přesto na obviněného, potažmo obžalovaného, nebude nahlížet prizmatem prohlášené viny.

⁵⁰ ŘÍHA, cit. dílo, s. 2262.

⁵¹ Tamtéž, s. 2265.

3.1.4. Využití dohody při konkurenci jiných alternativních způsobů řešení trestních věcí

Systém alternativních řešení trestních věcí obsahuje mnohé instituty, které své využití nalézají v odlišných případech. Dohoda o vině a trestu ještě do nedávné doby neměla výraznější postavení mezi ostatními odklony a to vedlo k jejímu nízkému využívání.

Čím více omezení zákonodárce stanoví, tím menší využití institutu lze v budoucnu očekávat. V tomto duchu se nejspíše také nechal vést při novelizaci dohadvacího řízení zákonem č. 333/2020 Sb., kterým nejen zrušil jednání o dohodě o vině a trestu jako důvod nutné obhajoby, ale také rozšířil použití tohoto i na zvlášť závažné trestné činy. Tato kategorie trestných činů je častokrát časově a důkazně nejnáročnější, avšak v některých případech se obviněný k činu doznává, nenavrhuje provádět další důkazy, nežádá čtení listinných důkazů, cítí se vinen a soustředí se pouze na dosažení co nejmírnějšího trestu. Oproti ostatním alternativám se tak dohoda o vině a trestu stala hlavním odklonem použitelným pro případy zvlášť závažných trestných činů.

Na druhou stranu v řízení o přečinech zákonodárce umožňuje užití dalších alternativních postupů, zejména podmíněného zastavení trestního stíhání i schválení narovnaní. V případě rozhodování samosoudcem tyto mohou užívat trestního příkazu, kterým u nás v době zavádění dohody o vině a trestu končila více jak polovina všech trestních věcí. Trestní příkaz zavedením dohody o vině a trestu spíše nijak ohrožen není, neboť tento je stále méně zatěžující. Samosoudce může rozhodnout bez nařízení jednání trestním příkazem, což je výhodné i pro státního zástupce, který nemusí konat jednání o dohodě o vině a trestu a nemusí podávat návrh na její schválení.⁵²

Dohoda o vině a trestu je tak využívána nejen v nově zpřístupněné kategorii trestných činů, ale hlavně v případech, kdy není možno trestní stíhání podmíněně zastavit, schválit narovnaní, ani využít trestní příkaz. Tento institut i po posledních

⁵² VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253. ISSN 1213-5313.

změnách má potenciál stát se hlavním způsobem vyřízení relevantních trestních věcí, pokud na něj praxe uvykne.

3.2. Jednání o dohodě o vině a trestu

Jednání o dohodě o vině a trestu neboli dohadovací řízení, jinde též dohodovací řízení, jehož účelem je odsuzující rozsudek, schválený soudem mezi státním zástupcem a obviněným při současném zohlednění zájmů poškozeného, probíhá ve dvou fázích. První fází je sjednání samotné dohody o vině a trestu, kterou sjednává státní zástupce s obviněným, případně jeho obhájcem. K tomuto může dojít v přípravném řízení, a to zásadně ve vyšetřování (§ 175a odst. 1 TR), ve zkráceném přípravném řízení (§ 179b odst. 5 TR), též po podání obžaloby či návrhu na potrestání při předběžném projednání obžaloby (§ 187 odst. 4 TR), avšak relativně nově i po zahájení hlavního líčení (§ 206b TR).

3.2.1. Zahájení jednání

K zahájení jednání dochází buď na návrh obviněného, nebo bez tohoto návrhu, tedy ex officio. Z moci úřední dochází k jednání zejména z podnětu státního zástupce, ale i v závislosti na poučení předsedy senátu v hlavním líčení, kterému se pro dané okolnosti toto řešení jeví vhodným⁵³. Státní zástupce návrhem není nikterak vázán a sjednání dohody o vině a trestu je jeho výlučným právem.

Před samotným zahájením jednání o dohodě o vině a trestu musí státní zástupce zvážit, zda jsou splněny podmínky a tento postup se jeví jako vhodný. V případě že podnět podal obviněný a státní zástupce ho shledá nedůvodným, obviněného o tom vyrozumí. K podmínkám blíže v následující podkapitole.

Zahájení jednání o dohodě o vině a trestu je neformálním úkonem, které státní zástupce učiní předvoláním obviněného, vyrozuměním jeho obhájce i poškozeného o takovém jednání. Obecné pokyny nejvyššího státního zástupce pro tuto situaci speciálně stanoví postup, kdy státní zástupce obviněného a ostatní oprávněné osoby vyzve, aby se vyjádřily k možnosti uzavření této dohody, či zjistí jejich stanovisko telefonicky, elektronickou poštou, nebo osobně. O tom učiní záznam do dozorového

⁵³ § 206b odst. 1 TR

spisu. Trestní řád tyto podmínky nestanoví, avšak jsou dalšími prostředky zefektivnění celého průběhu.

Přítomnost obviněného na tomto jednání je obligatorní a v případě nedostavení se může být jeho přítomnost vynucena přísnějšími opatřeními, o kterých byl předem poučen. Na druhou stranu je institut dohody o vině a trestu především projevem dobrovolného konsensu a pokud by obviněný již předem vyjádřil svůj nezájem s uzavřením dohody o vině a trestu například skrze výše zmíněné vyjádření, bylo by poté zcela neúčelné ho předvolávat k tomuto jednání a jeho přítomnost vynucovat.

Novelizace z roku 2020 zde zavedla příležitost k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, již je podnět předsedy senátu. První taková možnost se nabízí za situace předvídané ustanovením § 196, které bylo doplněno o dva nové odstavce. Dle nového § 196 odst. 2 TŘ spolu s doručením obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo vyjádřit se ve lhůtě, kterou stanoví, ke skutečnostem uvedeným v obžalobě. Zejména pak v ustanovení § 196 odst. 2 písm. b) TŘ zda má zájem uzavřít se státním zástupcem dohodu o vině a trestu nebo zda chce v hlavním líčení prohlásit svou vinu. Předseda senátu také podle odstavce 3 poučí obžalovaného o následcích spojených s tímto vyjádřením i o tom, že vyjádření k obžalobě za něj může učinit jeho obhájce s výjimkou učinění doznání či prohlášení viny.⁵⁴

Druhá příležitost k zahájení jednání o dohodě o vině a trestu z podnětu předsedy senátu nastává po přednesení obžaloby. „Zcela nová ustanovení v podobě § 206, 206c a 206d tr. řádu dávají možnost předsedovi senátu navrhnout sjednání DOVT, má-li to předseda senátu za vhodné vzhledem k okolnostem.“⁵⁵ V případě schůdnosti zájmů obžalovaného a státního zástupce může předseda senátu již započaté hlavní líčení přerušit, případně odročit, za účelem sjednání dohody o vině a trestu. Pokud dojde k odročení, je státní zástupce povinen soud bez zbytečného odkladu vyrozumět o výsledku dohovacího jednání.⁵⁶ Podmínky tohoto postupu po zahájení hlavního líčení jsou obdobné jako podle § 175a. Jednání, přítomné osoby, doba, místo i

⁵⁴ VANTUCH, P. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Advokátní deník*. Praha: Česká advokátní komora, 2021. ISSN 2571-3558.

⁵⁵ KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 19. ISSN 1210-6348.

⁵⁶ Tamtéž.

protokolace jsou totožné. Rozdílně ovšem ať již dojde ke schválení dohody o vině a trestu, nebo nedojde, bude následně pokračováno v hlavním líčení. Zde buď státní zástupce přednese uzavřenou dohodu a učiní návrh soudu na její schválení, nebo soud vyrozumí o opaku a hlavní líčení bude pokračovat na základě původní obžaloby.⁵⁷ Více o takovém postupu v podkapitole 3.4 Řízení o schválení dohody o vině a trestu.

Kromě zahájení *ex officio* tak lze učinit i na podnět obviněného. Na tuto možnost musí být obviněný upozorněn a o její podstatě a důsledcích poučen. To vše již před prvním výslechem.⁵⁸ Takovýto návrh obviněného je podáním ve smyslu § 59, tedy musí splňovat formální i obsahové náležitosti daného ustanovení a musí být adresován dozorcujícímu státnímu zástupci (§ 174 odst. 1 TŘ), který jako jediný disponuje oprávněním dohodu s obviněným uzavřít (§ 175 odst. 1 c). Vedle obecných náležitostí však žádné specifické nároky na takové podání kladeny nejsou. I tak ale může obviněný v tomto uvést další náležitosti jako prohlášení viny, vlastní návrh řešení, tedy druh a výměru trestu, ale i návrh na výrok o náhradě škody, odčinění nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. V neposlední řadě může k návrhu připojit listiny, které považuje za relevantní a mohly by ovlivnit ochotu státního zástupce dohodu sjednat. Těmi může být například uzavření dohody s poškozeným, potvrzení o nahrazení škody či doklad prokazující zaplacení peněžité částky na obecně prospěšné účely.⁵⁹

V případě podání návrhu obviněným je na státním zástupci, aby po jeho obdržení tento návrh přezkoumal a buď ho shledá důvodným, poté následuje postup již výše popsany, nebo návrh neshledá důvodným a obviněného či jeho obhájce o tomto stanovisku vyrozumí. Nedůvodným bude návrh zejména v případě, kdy sjednání dohody o vině a trestu není vůbec možné. Těmito jsou především řízení proti uprchlému, mladistvému, kde výsledky vyšetřování dostatečně neprokazují závěr, že se stal skutek, že tento je trestným činem či jej spáchal obviněný. Neodůvodněnost ale může být i za situace, kdy státní zástupce zamýšlí ve věci rozhodnout jinak, zejména trestní stíhání zastavit (§ 172 odst. 1, 2 TŘ), věc postoupit jinému orgánu (§ 171 TŘ), trestní stíhání podmíněně zastavit (§ 307 TŘ) nebo schválit narovnání (§ 309 TŘ). Jak

⁵⁷ § 206b odst. 3, 4 TŘ

⁵⁸ § 91 odst. 1 TŘ

⁵⁹ ŘÍHA, cit. dílo, s. 2276.

již bylo zmíněno v podkapitole pojednávající o konkurenčních odklonech, tyto mají přednost před sjednáním dohody o vině a trestu, která vede k odsuzujícímu rozsudku. Vyrozumění obviněného či jeho obhájce o negativním stanovisku by mělo být alespoň stručně odůvodněno, avšak nejde o rozhodnutí, a proto proti němu nelze brojit opravným prostředkem.⁶⁰

3.2.2. Podmínky

Podmínkami pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu jsou vedle závěru vyšetřování dostatečně prokazujícího trestněprávně relevantní skutečnosti dle § 175a odst. 1 TŘ i zajištění obhajoby, v případě existence důvodů nutné obhajoby, a také přípustnost uzavření tohoto institutu v dané věci.

Zákonodárce ve zmíněném odstavci 1 definoval podmínku, dle které výsledky vyšetřování dostatečně prokazují následující závěry:

- a) že se stal skutek,
- b) že tento je trestným činem,
- c) že jej spáchal obviněný.

Musí být tedy provedeno vyšetřování, v případě zkráceného přípravného řízení prověřování dle § 179b odst. 5, a to v takovém rozsahu, aby byly prokázány výše zmíněné tři podmínky. Obdoba dohody o vině a trestu s obžalobou je v tomto směru zřejmá, nicméně zde být míra prokázání takovýchto podmínek ještě vyšší, než je tomu tak u obžaloby. Při užití dohody zde nesmějí panovat vážné pochybnosti, odporující si důkazy, či vícere závěry o výše zmíněných podmínkách. Pokud by nebylo možné tyto pochybnosti dále rozptýlit, musel by státní zástupce zvolit cestu podání obžaloby.

Neméně důležitou roli v těchto důkazech hraje doznání obviněného, které bývá zásadním usvědčujícím důkazem, ale ani to nezabavuje orgány činné v trestním řízení povinnosti zjišťovat všechny podstatné okolnosti případu. Byť je nutná vyšší míra přesvědčení, není vyžadováno absolutní zjištění okolností do nejmenších podrobností,

⁶⁰ Tamtéž, s. 2277.

neboť toto je možné především prostřednictvím dokazování v hlavním líčení, které zde absentuje.

Ad a) Trestní stíhání je možné vést pouze pro určitý skutek, jak lze dovodit z § 220 odst. 1 TŘ. Přípravné řízení tak musí vykazovat závěr, že se daný skutek opravdu stal. V tomto případě je nutné zachování totožnosti skutku, pro který bylo zahájeno trestní stíhání, či bylo vedeno zkrácené přípravné řízení.⁶¹

Ad b) Závěry musí dostatečně odůvodňovat, že zjištěný skutek je trestným činem a jeho znaky také naplňuje. Musí být objasněny všechny skutečnosti, které naplňují znaky skutkové podstaty, z nichž lze usuzovat na protiprávnost činu, znaky především subjektivní stránky trestného činu, zavinění či pohnutka, je-li třeba i ona. V případě právnické osoby jí protiprávní jednání fyzické osoby musí být přiřítelné.⁶²

Ad c) Konečně je třeba prokázat dostatečně spolehlivě i skutečnost, že daný skutek spáchal obviněný.

Další podmínka, jíž je zajištění obhajoby v dohadovacím řízení, v nedávné době doznala výrazných změn. Jednání o dohodě o vině a trestu bývalo jednou z podmínek nutného zastoupení obhájcem. Po novelizaci zákonem č. 333/2020 Sb. však povinnost zastoupení obviněného obhájcem ze všech případů odpadla a nadále tento musí být povinně zastoupen pouze v případech nutné obhajoby dle § 36 TŘ. Právo na obhajobu je však zajištěno i tím, že obviněný a případně jeho obhájce při sjednávání dohody o vině a trestu mají možnost nahlížet do spisů již v přípravném řízení a toto právo jim nelze odepřít.⁶³ Obviněný, potažmo obhájce, tak před sjednáním dohody o vině a trestu musejí mít možnost seznámit se se všemi důkazy, aby věděli, jak závažné usvědčující důkazy orgány činné v trestním řízení v přípravném řízení vyhledaly, zajistily a nakolik beznadějná situace v hlavním líčení pro obviněného může být. Takto je umožněno obviněnému učinění skutečně kvalifikovaného, informovaného, svobodného a dobrovolného souhlasu s dohodou o vině a trestu.

⁶¹ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2273.

⁶² Tamtéž.

⁶³ § 65 odst. 2 TŘ

Poslední výše zmíněnou podmínkou tak zbývá otázka přípustnosti uzavření dohody o vině a trestu v jednotlivých případech. Dohodu o vině a trestu je možno sjednat v řízení o přečinu, zločinu a na základě výše zmiňované novelizace z roku 2020 i o zvláště závažných trestných činech. Na druhou stranu nemůže být sjednána v řízení proti uprchlému (§ 175a odst. 8 TŘ) a v řízení ve věci mladistvého, který nedovršil osmnácti let věku (§ 63 odst. 1 ZSVM). Naopak žádné ustanovení nebrání, aby byla uzavřena dohoda o vině a trestu v řízení proti právnické osobě (§ 1 odst. 2 TOPO).

Vedle zkoumání splnění podmínek výše uvedených musí stání zástupce také zvážit vhodnost, pravděpodobnost úspěšného dosažení dohody o vině a trestu, hospodárnost a rychlost jednání o ní. Po stránce vhodnosti tedy řeší podobné otázky, které řeší později soud při zkoumání viny, výběru druhu trestu a jeho výměry. Konkrétně dle obecných pokynů nejvyššího státního zástupce: *„Státní zástupce při zvažování vhodnosti jednání o dohodě o vině a trestu vezme v úvahu všechny podstatné okolnosti, zejména*

- a) povahu a závažnost spáchaného trestného činu,*
- b) zájmy poškozeného,*
- c) pravděpodobný druh a výměru trestu, jestliže by obviněný byl uznán vinným v řízení před soudem na podkladě obžaloby,*
- d) zájem na rychlém a přiměřeném skončení věci,*
- e) pravděpodobný vliv řízení před soudem na svědky,*
- f) náklady řízení před soudem.“⁶⁴*

Pakliže by státní zástupce neshledal jednání o dohodě o vině a trestu za vhodné, nebude jej iniciovat, nebo vyrozumí obviněného o nedůvodnosti jeho případného návrhu. Zahájení tohoto jednání je vždy fakultativní volbou, kterou státní zástupce nemusí využít, i kdyby pro něj jinak byly splněny podmínky.

⁶⁴ ZEMAN, P., POKYN OBECNÉ POVAHY nejvyššího státního zástupce [online]. 3. 9. 2019. Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 20. 2. 2022]. č. 9/2019. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/07/9-2019-UZ.pdf>

Mimo podmínek pro jednání o dohodě o vině a trestu je pro její úspěšné sjednání třeba prohlášení obviněného. V tomto prohlašuje, že spáchal skutek, pro který je stíhán a na základě dosud opatřených důkazů a dalších výsledků přípravného řízení nejsou důvodné pochybnosti o pravdivosti jeho prohlášení.⁶⁵ Obviněný tak prohlašuje o skutku, který je uveden v usnesení o zahájení trestního stíhání, či sdělení podezření ve zkráceném přípravném řízení.

Prohlášení je podmíněno absencí důvodných pochybností o jeho pravdivosti. O výsledcích přípravného řízení musí státní zástupce již před zahájením jednání o dohodě o vině a trestu učinit úsudek, nakolik tyto prokazují závěr, že se skutek stal a spáchal ho obviněný. Dříve již byl zmíněn postup státního zástupce při zjišťování podmínek pro zahájení jednání o dohodě o vině a trestu a onu vhodnost takového postupu. Pakliže by se po započítí jednání o dohodě o vině a trestu objevil zcela nový důkaz, který by navozoval důvodné pochybnosti a vyšetřování stavěl do zcela jiného světla, je třeba tyto pochybnosti buď dalšími zajištěnými důkazy rozptýlit, nebo přehodnotit vhodnost použití této alternativy. Při existenci takovýchto skutečností by státní zástupce dohodu totiž nemohl sjednat, a pokud by sjednal, soud by ji nemohl schválit.

3.2.3. Doba a místo jednání

Dobu a místo jednání o dohodě o vině a trestu stanoví státní zástupce za přihlídnutí k okolnostem případu, potřebám vlastním, obviněného, obhájce i poškozeného. Zákon pro toto jednání nestanoví žádné lhůty. Jednání má vycházet ze zásady rychlosti a hospodárnosti, v jejichž výsledku by toto mělo být nařízeno co nejrychleji a v co nejbližším termínu.⁶⁶ Omezení lhůtami pak může připadat v úvahu v situacích tak stanovených soudem, zejména při předběžném projednání obžaloby, kde strany mohou projevit zájem o toto jednání a soud jim následně stanoví k tomu přiměřenou lhůtu. Také půjde o případ nového ustanovení § 206b odst. 1, kde soud na nezbytně nutnou dobu řízení buď přeruší, či odročí. Konkrétní místo k tomuto jednání ovšem státní zástupce, na rozdíl od soudu, nemá. Připadá tedy v úvahu využití jednací

⁶⁵ § 175a odst. 3 TR

⁶⁶ RÍHA, cit. dílo, s. 2277.

síně soudu, zasedací síně státního zastupitelství, osobní kanceláře státního zástupce, prostory policejního orgánu, nebo i věznice, kde je obviněný umístěn.

K obstarání přítomnosti osob na jednání o dohodě o vině a trestu se využívají obvyklé zajišťovací instituty. Obviněný je k tomuto předvoláván, neboť jeho přítomnost na jednání je obligatorní. Předvolání může být písemné, ústní, telefonické nebo elektronické podoby. V případě nevyhovění předvolání mohou být následně využity razantnější instituty, které ale zpochybňují charakter dobrovolnosti sjednání dohody. Jak jsem dříve uvedl, zejména v případech, kdy se obviněný předem negativně vyjádřil k možnosti sjednání této dohody, by postrádalo smysl jeho přítomnost na jednání vynucovat. Další osoby, obhájce a poškozený jsou o konání vyrozumíváni, poškozený pak za předpokladu, že se nevzdal procesních práv. Na rozdíl od obviněného poškozený u jednání přítomen být nemusí, v důsledku čehož mohou být jeho zájmy do jisté míry zastupovány státním zástupcem. O tomto více v dalším textu.

Zachování a prohlubování práv poškozeného při užívání institutu dohody o vině a trestu je jedním z prvků restorativní justice. Poškozený zde má právo účastnit se sjednávání dohody o vině a trestu, jakož i veřejného zasedání o jejím schválení. Jak bylo zmíněno, procesních práv se ale může i vzdát. Návrh na náhradu škody, nemajetkové újmy, nebo vydání bezdůvodného obohacení musí učinit nejpozději při prvním jednání o této dohodě.⁶⁷

Poškozený, stejně jako obviněný, musí být o svých právech řádně poučen. O možnosti sjednání dohody o vině a trestu a uplatnění nároků upozorní orgány činné v trestním řízení poškozeného při poučení prováděném v přípravném řízení.⁶⁸ Vedle této obecné poučovací povinnosti se odlišuje i zvláštní poučovací povinnost. Jde o rozvinutí obecné poučovací povinnosti, kterou má státní zástupce, jakožto osoba s výlučnou pravomocí sjednat s obviněným dohodu o vině a trestu. Je tomu tak z důvodu, aby poškozený měl reálnou šanci uplatnit svůj návrh, neboť v případě konání hlavního líčení by své nároky uplatnil až později. Státní zástupce tak musí zvláště

⁶⁷ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

⁶⁸ § 46 TR

poučít poškozeného o době a místě konání jednání, jakož i upozornit na možnost uplatnit své nároky při prvním takovém jednání.⁶⁹

K sjednání dohody o vině a trestu může dojít i v rámci prvního jednání o ní. Nebude však výjimkou, pokud sjednávání zabere i více času, čímž by mohlo dojít ke zpochybnění základního účelu této alternativy, tedy zrychlení trestního řízení. Zejména pak v důsledku odlišných postojů stran a potřeby promyslet další postup dohadování. Jednání probíhá obligatorně za přítomnosti státního zástupce i obviněného a jde-li o případ nutné obhajoby i jeho obhájce. Dohoda o vině a trestu je uzavírána mezi státním zástupcem a obviněným, je tedy zásadně dvojstranná a absence obviněného u jednání je nemyslitelná. Pokud nebyl přítomen obhájce, ač měl být, bylo by to porušením práva obviněného na spravedlivý proces, jakož i práva na obhajobu a takováto dohoda by u soudu nemohla obstát. Dalším přítomným může být i poškozený, pokud se s nárokem včas připojil.

3.2.4. Ochranné opatření

Ustanovení § 175a odst. 4 TŘ zmiňuje podmínky uložení ochranného opatření, je-li sjednávána dohoda o vině a trestu. Pokud státní zástupce shledá podmínky za splněné, může v zásadě postupovat třemi způsoby:

a) Ochranné opatření bude sjednáno jako součást dohody o vině a trestu. Výhodou této verze je, že výrok o uložení ochranného opatření bude mít vliv na výběr druhu trestu a jeho výměry. Bude tak celkově doplňovat finální rozsudek, který tak může být v celku vyvážený a spravedlivý.

b) Ochranné opatření nebude součástí dohody o vině a trestu. Např. z důvodu neshody s obviněným o její nezbytnosti. Avšak pokud by i přes nesjednání v rámci dohody státní zástupce trval na důvodnosti uložení tohoto opatření, musí obviněného upozornit na možnost postupu podle § 178 odst. 2 TŘ a toto musí předcházet uzavření dohody o vině a trestu.

c) Předchozí upozornění na možný postup státní zástupce nemusí splnit v případě, že by důvody pro uložení ochranného opatření vyšly najevo až po podání

⁶⁹ ŘÍHA, cit. dílo, s. 2279.

návrhu na schválení. Výsledně by tak státní zástupce mohl užít ustanovení § 178 odst. 2 TR.

3.2.5. Poškozený

Dohoda o vině a trestu je mimo jiné příklonem k restorativní justici, neboť zákonodárce v rámci relevantních ustanovení v samostatném odstavci vzpomenu i na práva poškozeného, čímž zdůraznil jeho zvláštní postavení.

*„Státní zástupce při sjednávání dohody o vině a trestu dbá také na zájmy poškozeného.“*⁷⁰ Nemá se tak soustředit pouze na dosažení dohody, ale vedle viny, trestu a jeho výměry má vážně zohledňovat a dbát na zájmy poškozeného. To by se mělo projevit především tím, že dohoda bude obsahovat povinnost obviněného nahradit škodu, nemajetkovou újmu či vydat bezdůvodné obohacení. Státní zástupce zde nesmí upřednostnit zájem státu na postihu pachatele na úkor poškozeného a jeho zájmy musí při sjednávání zohledňovat. Právě státní zástupce má na rozdíl od standardního průběhu trestního řízení zásadní vliv na stanovení trestu a jeho výměry v rámci dohody o vině a trestu. V případě jejího sjednání soud následně nemůže svévolně měnit tuto dohodu a pokud ji neschválí, může věc vrátit do přípravného řízení, pokračovat v hlavním líčení, či oznámit své výhrady a umožnit sjednání dohody v jiné podobě.⁷¹

Účast poškozeného je zajišťována jeho vyrozuměním o jednání o dohodě o vině a trestu.⁷² O možnosti sjednání této dohody však může být poučen již v přípravném řízení. Poškozený má právo se účastnit jejího sjednávání, pokud výslovně neprohlásil, že se svých procesních práv vzdává. Jeho účast na jednání totiž ve srovnání s obviněným není povinná. Státním zástupcem musí být upozorněn, že pro uplatnění svých nároků je nezbytné tak učinit nejpozději při prvním jednání o dohodě. Pokud se tohoto jednání zúčastní, má právo se vyjádřit zejména k rozsahu náhrady škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení. Byť se nejedná o řízení před soudem, toto vyjádření je takřka obdobou závěrečné řeči v hlavním líčení. K otázce viny a trestu se vyjádřit může, ale toto pro státního zástupce není nijak závazné.

⁷⁰ § 175a odst. 5 TR

⁷¹ RÍHA, cit. dílo, s. 2284.

⁷² VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253. ISSN 1213-5313.

Zmíněný odstavec také konkretizuje případy, za kterých jednání o dohodě může proběhnout i bez přítomnosti poškozeného. Jsou to alternativní situace, kdy byl o jednání řádně vyrozuměn, svůj nárok již uplatnil či prohlásil, že jej uplatňovat nebude.⁷³ Dle uvedeného tak bude možné konat jednání vždy, pokud byl řádně vyrozuměn, nedostavil se, a to i když se ohledně svého nároku dříve vyjádřil, nebo byl nečinný.

V případě konání jednání za nepřítomnosti poškozeného, který řádně a včas uplatnil svůj nárok, může na základě takového uplatnění hájit zájmy poškozeného státní zástupce. Tímto způsobem bude státní zástupce působit též jako zástupce poškozeného, avšak míra zastoupení je omezená výší nároku uplatněného dříve poškozeným. Státní zástupce tak nemůže sjednat dohodu s přiznáním jeho nároků v rozsahu větším, než poškozený řádně uplatnil. Je tak absentována zásada oficiality, neboť i kdyby státní zástupce nabyl dojmu, že poškozený má nárok na více, nemůže výši sjednanou v dohodě překročit.⁷⁴

3.2.6. Náležitosti dohody o vině a trestu

Ustanovení § 175a odst. 6 TŘ poměrně podrobně stanoví náležitosti dohody o vině a trestu. Obligatorní náležitosti každé dohody o vině a trestu jsou pod body a) až f) a i). Fakultativními jsou g) a h), které zde budou obsaženy pouze pokud si je strany nad rámec povinných ujednaly. Důležité je také zmínit podobnost struktury dohody o vině a trestu s náležitostmi obžaloby. Daným ustanovením jsou konkretizovány následující náležitosti:

a) Označení stran. Zde musí být uvedeno označení státního zástupce, obviněného a případně poškozeného, pokud ten byl přítomen jednání a souhlasí se sjednaným způsobem vypořádání jeho nároků. Pokud by poškozený nebyl přítomen a státní zástupce by zde zastupoval jeho nároky, bylo by vhodné tuto okolnost poznamenat v dohodě.

⁷³ § 175a odst. 5 TŘ

⁷⁴ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2286.

b) Uvedeno musí být datum a místo sepsání. V případě, že sjednávání proběhlo na více jednáních, uvedeno bude datum a místo závěrečného jednání.

c) Nezbytné je uvedení skutku, pro který je obviněný stíhán, s podrobným popisem místa, času a způsobu spáchání, popřípadě jiných okolností, a to tak aby nemohl být zaměněn s jiným skutkem. Dohoda se musí týkat stejného skutku, pro který je obviněný stíhán a o němž prohlásil, že jej spáchal.

d) Trestný čin zde musí být označen jeho zákonným pojmenováním včetně označení, zda jde o přečin, zločin, či zvlášť závažný zločin. Dále zde musí být označen příslušným zákonným ustanovením a všemi zákonnými znaky, které odůvodňují určitou trestní sazbu.

e) Prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán. Dohoda o vině a trestu nemůže být sjednána o skutku, pro který obviněný není stíhán a o němž neprohlásil, že jej spáchal. V souvislosti s touto náležitostí nutno podotknout, že prohlášení viny v hlavním líčení nemůže za obviněného učinit jeho obhájce.

f) Základem dohody o vině a trestu je dohodnutý trest. Ten musí být sjednán v souladu s trestními předpisy, jakož i jeho druh, výměra a způsob výkonu. V úvahu připadá i sjednání délky zkušební doby, náhradního trestu, přiměřených omezení a přiměřených povinností či lze vyvodit i možnost sjednání upuštění od potrestání. Při sjednávání výše uvedeného se přihlédne k majetkovému prospěchu, který obviněný činem získal, nebo alespoň se snažil získat. Také se obdobně uplatní veškeré obecné zásady pro výběr druhu trestu a jeho výměry, jimiž mohou být polehčující i přitěžující okolnosti, či skutečnosti odůvodňující mimořádné snížení trestu odnětí svobody. K tomuto připomínám zákon č. 333/2020 Sb., jímž byla zavedena možnost mimořádného snížení trestu odnětí svobody též tehdy, je-li trest ukládán rozsudkem, kterým se schvaluje dohoda o vině a trestu (srov. § 58 odst. 3 TZ).

g) První fakultativní náležitostí je sjednání výše a způsobu náhrady škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení obviněným poškozenému.

h) Dalším možným bodem je sjednání ochranného opatření. Výrok o tomto následně soud převezme do odsuzujícího rozsudku, jímž dohodu schválí.

i) Poslední nezbytnou součástí dohody jsou podpisy státního zástupce, obviněného, jeho obhájce, pokud byl přítomen, a poškozeného, byl-li také přítomen a souhlasí s rozsahem a způsobem uspokojení jeho nároků.^{75,76}

Nad výše zmíněné lze doplnit, že po novelizaci může státní zástupce vedle obžaloby i v dohodě o vině a trestu označit obviněného za spolupracujícího obviněného podle ustanovení § 178a TŘ. Následky toho je povinnost obviněného setrvat na svém doznání a dodržet své závazky i v dalším průběhu řízení. Nedodržení takovýchto povinností může být důvodem pro povolení obnovy řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného.⁷⁷

3.2.7. Protokolace

Pokud zákon nestanoví jinak, o každém úkonu trestního řízení má být podle § 55 odst. 1 TŘ sepsán protokol, a to zpravidla při úkonu nebo bezprostředně po něm. Jinými případy v zákoně uvedenými mohou být porizení záznamu, či úředního záznamu.

Protokol bude sepsán, dojde-li ke sjednání dohody o vině a trestu. V případě nesjednání dohody je povinností státního zástupce o tom učinit záznam do protokolu a k učiněnému prohlášení se v dalším řízení nepřihlíží.

Otázka vyhotovení protokolu pokud nedojde ke sjednání dohody, může ze zákonné formulace navozovat dojem, že o tomto jednání protokol nebude vyhotoven. K vyhotovení ale musí dojít i v tomto případě, neboť zákon v této situaci nestanoví žádné výjimky z uvedeného ustanovení § 55 odst. 1 TŘ.⁷⁸ Shodně lze usuzovat z Pokynů obecné povahy nejvyššího státního zástupce v čl.62 odst. 8: „*O průběhu jednání o dohodě o vině a trestu vyhotoví státní zástupce protokol, který založí do spisu.*“⁷⁹ Stane se tak v případě sjednání i nesjednání dohody.

⁷⁵ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2286-2289.

⁷⁶ § 175a odst. 6 TŘ

⁷⁷ VANTUCH, P. K možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného v dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 32-37. ISSN 1210-6348.

⁷⁸ ŘÍHA, cit. dílo, s. 2289.

⁷⁹ ZEMAN, P., POKYN OBECNÉ POVAHY nejvyššího státního zástupce [online]. 3. 9. 2019. Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 20. 2. 2022]. č. 9/2019. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/07/9-2019-UZ.pdf>

Protokol slouží zejména k možnosti zpětné kontroly průběhu sjednávání dohody, zda nebylo porušeno právo obviněného na spravedlivý proces, obhajobu, nebo zda nebyl obviněný podroben nepřijatelnému nátlaku.

3.2.8. Doručování

Pokud dojde ke sjednání dohody o vině trestu, je třeba tuto doručit obviněnému, jeho obhájci a poškozenému, který uplatnil řádně a včas své nároky. Je tomu tak obdobně jako v případech doručení rozsudku či trestního příkazu.

K doručování bude v praxi docházet při samotném konci úspěšného sjednávání dohody o vině a trestu, neboť její součástí musí být připojené podpisy. Při neúčasti poškozeného lze doručovat do datové schránky, prostřednictvím vlastních doručovatelů, policejním orgánem, nebo poskytovatelem poštovních služeb.⁸⁰

3.2.9. Nesjednání dohody o vině a trestu

V případě nesjednání dohody o vině a trestu toto nemůže být na škodu obviněnému a k učiněnému prohlášení viny v dalším řízení nelze přihlížet. Teorie na tomto místě zdůrazňuje drobné rozdíly, kterých se zákonodárce dopustil v relevantních ustanoveních. V § 175a odst. 7 TŘ je použito slovní spojení „prohlášení viny“, jehož podstata je srovnatelná s odlišnou formulací v § 175a odst. 3 TŘ, kterou je „prohlášení obviněného, že spáchal skutek, pro který je stíhán“.⁸¹ S prohlášením nelze zaměňovat doznání, které obviněný učinil po řádném poučení při výpovědi do protokolu o výsledku obviněného (§ 91 až 95 TŘ). Toto by následně jako důkaz použito být mohlo. Tuto problematiku podrobněji rozebírám v podkapitole 3.6 Recentní změny.

3.2.10. Nepřípustnost dohody o vině a trestu

Konečně pro úplnost je vhodné shrnout případy, ve kterých je sjednání dohody o vině a trestu nepřijatelné. Dohodu nelze sjednat v případě mladistvých a v řízení proti uprchlému. Naopak nic nebrání uzavření dohody ve věcech právnických osob a

⁸⁰ ŘÍHA, , cit. dílo, s. 2291.

⁸¹ GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40-43. ISSN 1210-6348.

novelizace zákonem č. 333/2020 Sb. umožnila tento institut využít i v případě zvlášť závažných zločinů.

3.3. Návrh na schválení dohody o vině a trestu

Samotné uzavření dohody o vině a trestu pro jednotlivé zúčastněné ještě nic neznamena. Aby sjednaný obsah dohody nabyl účinků, je třeba, aby tuto dohodu schválil soud. Ten tak může učinit pouze na základě úkonu státního zástupce.

Zákonodárce státnímu zástupci zakotvil zvláštní formu rozhodnutí, a sice návrh na schválení dohody o vině a trestu, který vedle obžaloby a návrhu na potrestání je dalším rozhodnutím, na jehož základě lze vést trestní stíhání před soudy. Jediným oprávněným subjektem k takovému úkonu je státní zástupce, který tak může učinit jak mimo hlavní líčení, tedy v rámci přípravného řízení (§ 175a odst. 1 či 179b odst. 5 TŘ), ale také během hlavního líčení (§206b odst. 3 TŘ). V případě neschválení tohoto návrhu se v prvním případě pokračuje v přípravném řízení, které může vést k návrhu nové dohody či podání obžaloby. V druhém případě pak bude pokračováno v hlavním líčení.

3.3.1. Náležitosti

Zde lze především poukázat na rozdíl návrhu na schválení dohody o vině a trestu od obžaloby či návrhu na potrestání, kde jsou povinné náležitosti podrobně stanoveny. V případě návrhu na schválení dohody lze v § 175b nalézt dvě náležitosti, kterými je rozsah návrhu, jenž nesmí přesahovat rozsah sjednané dohody, a upozornění, pokud nedošlo též k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení. Jiné náležitosti nejsou uvedeny.

O dalších náležitostech lze analogicky usuzovat z ustanovení o obžalobě i návrhu na potrestání (§ 177 a 179d odst. 1 TŘ). V případě návrhu na potrestání lze také doplnit, že pokud dojde k podání návrhu na schválení dohody o vině a trestu, je návrh na potrestání tímto nahrazen a trestní stíhání je zahájeno tímto návrhem na schválení dohody.⁸²

⁸² § 179b odst. 5 TŘ

Návrh na schválení dohody o vině a trestu by měl obsahovat:

a) Označení státního zástupce, den sepsání návrhu, den podání návrhu, ale i označení věcně a místně příslušného soudu, jemuž je návrh předkládán.

b) Označení obviněného jeho jménem, příjmením, datem a místem narození, zaměstnáním, bydlištěm, případně jinými údaji tak, aby nedošlo k záměně s jinou osobou. V případě příslušníka ozbrojených sil nebo ozbrojeného útvaru jeho hodnost a útvar. Pokud by se jednalo o právnickou osobu, bude zde uveden její název, právní forma, identifikační číslo a sídlo.

c) Návrh na schválení dohody o vině a trestu, kdy byla dohoda uzavřena, mezi kým a zda se připojil poškozený. Taktéž se zde uvede, jakého skutku se dohoda týká, o jaký trestný čin se jedná, jeho tzv. právní věta, zákonné znaky i označení. Uveden bude druh trestu, jeho výměra a případné další výroky jakož i uložení ochranného opatření či přiznání nároků poškozeného.

d) Stručné odůvodnění návrhu na schválení dohody o vině a trestu. Zde bude odůvodněn procesní postup, shrnuto stanovisko obviněného, státního zástupce i poškozeného. Uvedeny budou také dosavadní výsledky vyšetřování, které dostatečně prokazují závěry spějící k uzavření této dohody. Měla by být také odůvodněna užitá právní kvalifikace a úvahy při výběru druhu a výměry trestu státním zástupcem. Svě místo by zde měl zaujmout i způsob, jakým byly zohledněny zájmy poškozeného.

e) Konečně, pokud nedošlo k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy či vydání bezdůvodného obohacení, bude zde upozornění na tuto skutečnost.⁸³

K návrhu je pak nezbytné připojit samotnou dohodu o vině a trestu a další písemnosti, pokud mají význam pro soudní řízení a rozhodnutí.⁸⁴

3.4.Řízení o schválení dohody o vině a trestu

Posledním klíčovým prvkem platné dohody o vině a trestu vedle jejího sjednání a návrhu, je řízení o ní před soudem. Toto řízení může proběhnout v neveřejném,

⁸³ ŘÍHA, Jiří. § 175b [Návrh na schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2293-2294.

⁸⁴ § 175b odst. 2 TR

veřejném zasedání, ale i během hlavního líčení. Po podání návrhu na její schválení předseda senátu tuto společně se spisem přezkoumá a v závislosti na obsahu

- a) rozhodne o odmítnutí návrhu,
- b) nařídí předběžné projednání, nebo
- c) nařídí veřejné zasedání.⁸⁵

Vedle těchto rozhodnutí soud vždy rozhodne o dalším trvání vazby, pokud se v ní obviněný nachází.

Nadto je podle mého názoru možné dodat, že může také dojít k pokračování v hlavním líčení po přednesení návrhu státním zástupcem bez jakéhokoliv rozhodnutí předsedy senátu.⁸⁶

Státní zástupce může vzít návrh na schválení dohody o vině a trestu zpět až do doby, než se soud odebere k závěrečné poradě. Zpětvzetím či nabytím právní moci usnesení o odmítnutí návrhu se věc vrací do přípravného řízení.

Vedle státního zástupce může odstoupit od dohody o vině a trestu, resp. odvolat prohášení, že spáchal skutek, pro který je stíhán a jehož se týká sjednaná dohoda, i obviněný. Ač tato možnost není zákonem výslovně upravena a institut dohody o vině a trestu zatím nemá výraznější navazující judikaturu, vyslovil se pro tuto možnost Ústavní soud, Nejvyšší soud i Nejvyšší státní zastupitelství. Obviněný tak může učinit *„až do doby, než se ve veřejném zasedání soud odebere k závěrečné poradě k rozhodnutí o návrhu státního zástupce na schválení dohody o vině a trestu. Soud v takovém případě nemůže schválit dohodu o vině a trestu a musí věc vrátit státnímu zástupci k došetření podle § 314r odst. 2 tr. ř.“*⁸⁷

3.4.1. Odmítnutí návrhu

K rozhodnutí o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu může dojít pro závažné procesní vady, *„zejména neměl-li obviněný při sjednávání dohody o vině a trestu obhájce, ačkoli ho podle zákona měl mít, nebo z důvodů uvedených v § 314r*

⁸⁵ § 314o odst. 1 TR

⁸⁶ § 206b odst. 3 TR

⁸⁷ Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19

odst. 2°.⁸⁸ Předseda tak rozhodne usnesením, ve kterém je třeba označit konkrétní vady či skutková zjištění, jež byly důvodem takového rozhodnutí. Zákon proti tomuto rozhodnutí umožňuje podat stížnost, která má odkladný účinek.

3.4.2. Předběžné projednání návrhu

Podobně jako předběžné projednání obžaloby má toto úlohu především filtrační a odklonnou. Dá se říci, že tento postup bude spíše méně častý, neboť samotný institut dohody o vině a trestu již je odklonem a bude i méně časté, aby soud z vlastní iniciativy stranám vnucoval jiný typ odklonu, který již předtím mohl užít státní zástupce a z nějakého důvodu ho nevyužil.⁸⁹

Predběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu se nařídí, má-li předseda senátu za to, že

- a) věc patří do příslušnosti jiného soudu,
- b) věc má být postoupena jinému orgánu, nebo
- c) jsou dány okolnosti pro zastavení trestního stíhání, přerušeni, anebo podmíněné zastavení trestního stíhání či schválení narovnání.⁹⁰

Toto se zpravidla koná v neveřejném zasedání. V případě, že by to předseda senátu považoval za nezbytné, nařídí o předběžném projednání veřejné zasedání.

Po projednání soud

- a) rozhodne o předložení věci k rozhodnutí o příslušnosti,
- b) postoupí věc jinému orgánu,
- c) zastaví trestní stíhání z důvodů uvedených v § 172 odst. 1, 2,
- d) přeruší trestní stíhání,
- e) podmíněně zastaví trestní stíhání či rozhodne o schválení narovnání, nebo

⁸⁸ § 314o odst. 1 písm. b) TR

⁸⁹ ŘÍHA, Jiří. § 314p [Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3648.

⁹⁰ § 314p TR

f) rozhodne o odmítnutí návrhu.⁹¹

Proti výše zmíněným rozhodnutím, vyjma rozhodnutí o předložení věci, může státní zástupce i obviněný podat stížnost, jež má, až na přerušení trestního stíhání, odkladný účinek. Rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání a o schválení narovnání může stížností, která má odkladný účinek, napadnout též poškozený. Obdobně v případě nabytí právní moci rozhodnutí o odmítnutí se věc vrací do přípravného řízení.

3.4.3. Veřejné zasedání o schválení návrhu

Soud rozhoduje o návrhu na schválení dohody o vině a trestu ve veřejném zasedání. Zajistí přítomnost osob, předvolá obviněného, vyrozumí jeho obhájce, státního zástupce, poškozeného a jeho případného zmocněnce. Zdůrazněno je konání zasedání pouze za stálé přítomnosti obviněného a státního zástupce.

Po jeho zahájení státní zástupce přednese návrh na schválení dohody o vině a trestu. Následuje výzva předsedy senátu k obviněnému, aby se vyjádřil, a dotáže se jej, zda rozumí sjednané dohodě, zda učinil prohlášení dobrovolně a bez nátlaku a byl poučen o svých právech, či zda jsou mu známy všechny důsledky sjednání dohody o vině a trestu. Dále soud umožní, aby se vyjádřil poškozený, pokud je přítomen.

Důležitým následkem využití institutu dohody o vině a trestu je, že soud neprovádí dokazování. Pokud to považuje za potřebné, může vyslechnout obviněného a opatřit potřebná vysvětlení.

3.4.4. Pokračování v hlavní líčení

Vedle zmíněných možností sem dle mého názoru lze zařadit také možnost pokračování v hlavním líčení, kterou přinesla novela zákona č. 333/2020 Sb.

Jak jsem uvedl v podkapitole 3.3 Návrh na schválení dohody o vině a trestu, lze po podání obžaloby a zahájení hlavního líčení na podnět předsedy senátu sjednat dohodu o vině a trestu podle § 206b TR. V případě jejího sjednání je pokračováno

⁹¹ § 314p odst. 3 TR

v hlavním líčení, kde státní zástupce přednese obsah dohody a návrh na její schválení. Poté se pokračuje v hlavním líčení za užití ustanovení § 314q odst. 3 až 5 a § 314r.⁹²

Zákonodárce se tak nejspíše inspiroval slovenskou právní úpravou s přihlédnutím k faktu, že v praxi mnohdy dochází ke konsenzu mezi stranami až právě v hlavním líčení.⁹³

V případě neschválení dohody soudem zákon v novém ustanovení § 206c TŘ počítá s možností, že obžalovaný prohlásí vinu o spáchání skutku a že souhlasí s právní kvalifikací. Následuje rozhodnutí soudu, zda takové prohlášení přijme, či nikoliv. Pokud dojde k přijetí, umožní tato skutečnost soudu neprovádět dokazování těch skutečností, u kterých obžalovaný přiznal vinu. V opačném případě soud toto nepřijme a nebude možné k němu v dalším řízení přihlížet. Konečně zákon stanoví, že jednou přijaté prohlášení viny obžalovaný nemůže vzít zpět a proti obsahu tohoto podat opravný prostředek.⁹⁴

3.4.5. Rozhodnutí o návrhu

Ve světle výše zmíněného soud může o podaném návrhu rozhodnout při neveřejném, veřejném zasedání, ale i hlavním líčení. Výjimečně může rozhodnout mimo veřejné zasedání podle §314r odst. 5 TŘ. Není-li návrh odmítnut (§ 314o odst. 1 písm. b), či bylo rozhodnuto o návrhu v rámci předběžného projednání, bude zpravidla o tomto rozhodováno ve veřejném zasedání či hlavním líčení.⁹⁵

Soud tak může rozhodnout o návrhu na schválení dohody o vině a trestu těmito způsoby:

a) Schválí dohodu o vině a trestu ve znění, v jakém byla sjednána. Soud zde schvaluje odsuzujícím rozsudkem podle §314r odst. 4 TŘ.

⁹² VANTUCH, P. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 24-29. ISSN 1210-6348.

⁹³ ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0, s. 2261.

⁹⁴ KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 19. ISSN 1210-6348.

⁹⁵ ŘÍHA, Jiří. § 314r [Rozhodnutí o neschválení a o schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. *Trestní řád I, II, III*. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 3677.

b) Neschválí dohodu z důvodů uvedených v §314r odst. 2. a poté věc vrátí usnesením do přípravného řízení.

c) S výhradami k jejímu znění tuto v předloženém znění odmítne schválit, ale připustí její schválení v jiném znění. Státnímu zástupci a obviněnému oznámí své výhrady a v jím poskytnuté lhůtě umožní navrhnout nové znění dohody, pokud ho nelze dosáhnout ihned.

d) Soud učiní jiné rozhodnutí podle § 314r odst. 5 TŘ. Pokud jsou pro toto podmínky, může rozhodnout o postoupení věci, zastavení trestního stíhání, přerušení trestního stíhání, podmíněném zastavení trestního stíhání nebo o schválení narovnání. Takto může učinit i mimo veřejné zasedání.⁹⁶

Soud může o skutku, právní kvalifikaci, trestu a ochranném opatření rozhodovat pouze v rozsahu uvedeném v dohodě o vině a trestu. Stejně tak může rozhodnout o nárocích poškozeného pouze v rozsahu uvedeném v dohodě, pokud s ní poškozený souhlasí. Ve vztahu k obžalobě je třeba zmínit, že v případě projednávání návrhu na schválení dohody o vině a trestu je soud vázán též právní kvalifikací skutku (§ 314r odst. 1 TŘ ve srovnání s § 220 odst. 3 TŘ). Tato vázanost však není absolutní. Soud může vyjádřit své výhrady, pro jejichž nápravu může poskytnout řešení a lhůtu. Pokud by však strany nové znění nepředložily, soud původní dohodu neschválí.⁹⁷

Nemůže tak dojít k překvalifikování skutku samotným soudem, neboť by to odporovalo podstatě dohody o vině a trestu, která je založena na vzájemném konsenzu stran. Na druhou stranu může soud dospět k závěru, že projednávaný skutek není trestným činem, v takovém případě rozhodne o postoupení věci.

Soud je vázán také sankcemi, které nemůže libovolně přidat, vypustit či pozměnit. Opět by tak došlo k popření samotného institutu a byl by dán důvod pro podání odvolání podle § 245 odst. 1 TŘ.⁹⁸

Zákon umožňuje proti usnesení podle § 314r odst. 2 podat stížnost, která má odkladný účinek. Stejně tak je umožněno státnímu zástupci podat stížnost proti

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.

⁹⁸ Tamtéž.

rozhodnutí podle § 314r odst. 5., která má odkladný účinek až na případy přerušení trestního stíhání. Proti rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání nebo schválení narovnání stížnost mohou podat i obviněný a poškozený.⁹⁹

3.5.Opravné prostředky

Právní úprava v rámci dohadovacího řízení umožňuje užití dvou základních opravných prostředku, a sice stížnosti a odvolání.

Stížnost je možné podat proti

a) usnesení o odmítnutí návrhu na schválení dohody o vině a trestu podle § 314o odst. 2 TŘ,

b) rozhodnutím o postoupení, odmítnutí, zastavení, přerušení, podmíněném zastavení trestního stíhání či schválení narovnání v rámci předběžného projednání návrhu podle § 314p odst. 5 TŘ,

c) usnesení o vrácení do přípravného řízení podle § 314r odst. 2 TŘ, nebo

d) rozhodnutí o postoupení, zastavení, přerušení trestního stíhání nebo podmíněného zastavení či schválení narovnání podle § 314r odst. 6 TŘ.

V některých případech je jejich použití umožněno pouze státnímu zástupci, v jiných situacích jich může být užito i obviněným či poškozeným. Tyto mají převážně odkladný účinek, ale některá ustanovení obsahují i výjimky.

Druhým důležitým opravným prostředkem je odvolání. Soud rozhoduje při schválení dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem a proti tomuto je odvolání přípustné pouze v případě, že rozsudek není v souladu se zněním dohody o vině a trestu, jejíž schválení státní zástupce soudu navrhl. Zejména pro obviněného je to výjimka ze vzdání se práva podat odvolání proti rozsudku podle § 314q odst. 3 písm. c). Poškozený, který uplatnil nárok na náhradu škody, nemajetkové újmy nebo vydání bezdůvodného obohacení, pak má navíc možnost se proti rozsudku odvolat i tehdy,

⁹⁹ § 314r odst. 6 TŘ

pokud je nesprávný výrok o jeho nároku s výjimkou případů, kdy je rozsudek v souladu s dohodou, s níž souhlasil i sám poškozený.^{100,101}

3.6.Recentní změny

Tuto podkapitolu věnuji posledním změnám vztahujícím se k dohodě o vině a trestu, které mají do budoucna velkou měrou ovlivnit její využívání. S jistým časovým odstupem již nabývají na reakcích odborné veřejnosti a ty se zde pokusím přiblížit.

K zavedení dohody o vině a trestu do českého právního řádu došlo změnou trestního řádu zákonem č. 193/2012 Sb., s účinností od 1. 9. 2012. Jejím cílem bylo zejména zjednodušení, hospodárnost trestního řízení i snížení počtu věcí projednávaných v klasickém hlavním líčení.

Tyto cíle ovšem nebyly z velké míry naplněny a k využívání institutu od zmíněné novely docházelo pouze sporadicky. Ze statistik Ministerstva spravedlnosti vyplývá jistý nárůst, kdy v roce 2017 byla dohoda o vině a trestu u okresních soudů schválena v 76 případech, v roce 2018 v 90 případech, v roce 2019 ve 130 případech a v roce 2020 do účinnosti novelizace ve 104 případech.¹⁰²

Určitý vliv na nárůst využití mělo i Memorandum o součinnosti ze dne 7. 12. 2018 uzavřené mezi Nejvyšším státním zastupitelstvím a Českou advokátní komorou. Zde se obě strany dohodly na zásadách vzájemné komunikace s cílem zlepšit vzájemnou interakci při využívání odklonů a při uzavírání dohod o vině a trestu. Tato pravidla měla v souladu se stavovskou etikou a právem na obhajobu posílit a podpořit budoucí spolupráci mezi obžalobou a obhajobou.

Memorandum má spět k vyjasnění procesních stanovisek mezi obžalobou a obhajobou vedoucí ke zmírnění počtu věcí končících před trestním soudem. Je prostředkem odbřemenění agendy soudů a prostředku rychlejšího dosažení spravedlnosti. V případě vzájemné shody obhájce a státního zástupce o dalším procesním postupu bude dohoda mezi nimi bez dalšího dodržována, s výjimkou

¹⁰⁰ FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GŘIVNA. Trestní právo procesní. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0, s. 814.

¹⁰¹ § 245 odst. 1 TŘ

¹⁰² Statistické ročenky. Veřejný portál statistik a výkaznictví ministerstva spravedlnosti. [online]. *justice.cz* [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>

případů, kdy dojde ke změně skutkové či důkazní situace. Je tak stvrzeno, že státní zástupce a advokát se za daných okolností mohou na sebe spolehnout a dohodnutá pravidla budou respektována a dodržována. Tímto se otevírá prostor k prvotnímu nezávaznému jednání o tom, zda by v dané věci mohly strany dospět ke shodě na řešení trestní věci odklonem nebo dohodou o vině a trestu.¹⁰³

I přes uzavření memoranda však nešlo hovořit o úspěšném začlenění dohody o vině a trestu do každodenní praxe trestního řízení.

Zásadní průlom do využívání institutu přinesl až zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění trestní zákoník i trestní řád. S účinností od 1. 10. 2020 přinesl celou řadu změn do hmotného i procesního trestního práva a zejména pak u institutu dohody o vině a trestu. Ačkoliv důvodová zpráva k této novele o dohodě o vině a trestu mlčí, je zjevnou reakcí na její nedostatečné využívání v praxi.

V rámci hmotného práva bylo snad nejvíce diskutovaným zvýšení hranic škod nutných pro naplnění jednotlivých skutkových podstat trestných činů. Dále například došlo k opařením, která mají zvýšit počet ukládaných peněžitých trestů. Přijaté změny by měli vést k vhodnější volbě trestů a vyšší efektivitě ukládaných sankcí.

Pro účel mé práce jsou ale stěžejní změny v procesním trestním právu, díky kterým může dohoda o vině a trestu konečně ukázat potenciál tohoto mladého institutu. Jednotlivé změny v dalším textu představím a případně doplním o dosavadní poznatky z praxe.

První výraznou změnu spatřuji v § 58 TZ, kde zákonodárce rozšířil důvody, pro které může dojít k mimořádnému snížení trestu odnětí svobody. K tomuto může dojít nově v případě prohlášení viny podle odstavce 2 či schválení dohody o vině a trestu odsuzujícím rozsudkem podle nového odstavce 3. Takový postup je ovšem fakultativní, nemusí být pravidlem a v konečném důsledku je věcí soudu, jaký význam těmto okolnostem přizná při ukládání trestu.¹⁰⁴

¹⁰³ SOKOL, T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, č. 1-2, s. 9. ISSN 1210-6348.

¹⁰⁴ ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187. ISSN 1213-5313.

Jedná se tak o zjevnou motivaci obviněného ať již k uzavření dohody o vině a trestu či v případě jejího neuzavření k prohlášení viny. Díky tomu dojde k urychlení trestního řízení, za což může být obviněný následně odměněn nižší sankcí.

Další změnou je zrušení důvodu nutné obhajoby v § 36 odst. 1 písm. d) TŘ. Právě tato podmínka byla mnohými označována za klíčový problém malého množství uzavírání dohod o vině a trestu. Pokud státní zástupce dříve uvažoval o uzavření dohody o vině a trestu, musel obviněného vyzvat ke zvolení si obhájce. Pakliže k tomuto nedošlo, bylo mu třeba obhájce ustanovit a to za situace, kdy ještě jednání o dohodě o vině a trestu nezapočalo. Pro státního zástupce tak bylo daleko účelnější využití jiných odklonů, které tyto podmínky nevyžadovaly. Nově bude přítomnost obhájce při dohodovacím řízení nezbytná pouze za podmínek nutné obhajoby v § 36 TŘ.¹⁰⁵ Důsledkem toho bude nepochybně vyšší motivace státních zástupců na přistoupení ke sjednání dohody, avšak podle § 36 odst. 3 TŘ v případě řízení o trestném činu, na který zákon stanoví trest odnětí svobody s horní sazbou vyšší než pět let, musí mít obviněný obhájce již v přípravném řízení. Fakticky tak změna může dopadnout pouze na řízení o méně závažných trestných činech, kde ale dohodě o vině a trestu konkurují další existující odklony.¹⁰⁶ Dopad této změny tak bude spíše menší.

Významnou změnu novelizace přinesla v § 175a odst. 8 TŘ, kde došlo k odstranění zákazu uzavření dohody o vině a trestu v případě zvlášť závažných trestných činů. Tuto změnu pokládám za jednu z nejdůležitějších, neboť dohoda o vině a trestu je konečně zvýhodněna oproti ostatním odklonům a nabývá tak na své pravém potenciálu. Na druhou stranu lze jako negativum zmínit možný pokles důvěryhodnosti ve spravedlnost z pohledu veřejnosti, především v případě medializovaných kauz, kde může rezignace na zjištění materiální pravdy vzbudit pochybnosti.

3.6.1. Spolupracující obviněný

Nově je možné obviněného označit za spolupracujícího obviněného nejen v obžalobě, ale i dohodě o vině a trestu podle § 178a odst. 1 TŘ. Výhodou takové situace je možnost rychlejšího ukončení věci především u spolupracujícího

¹⁰⁵ KUČERA, Jakub. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 71-73. ISSN 1213-5313.

¹⁰⁶ Tamtéž.

obviněného, který pomáhá rozkrýt trestnou činnost ostatních spoluobviněných. Povinen takto spolupracovat je až do skončení trestního řízení. Opačná situace by mohla být důvodem pro obnovu řízení v neprospěch spolupracujícího obviněného.

Teorie na tomto místě již zmiňuje jisté absurdní situace, ke kterým může dojít. Například v případě, že trestní řízení skončí vůči jednomu obviněnému schválením dohody o vině a trestu, kde obviněný prohlásí vinu, ale ostatní obvinění, kteří tuto neuzavřeli, budou v hlavním líčení zproštěni obžaloby. V takové situaci přichází v úvahu využití opravného prostředku obnovy řízení.¹⁰⁷

Vedle ustanovení § 178a odst. 1 TŘ byl doplněn odstavec 4, který obsahuje výše zmíněné povinnosti setrvat na svém doznání a dodržet své závazky, pokud by trestní stíhání spolupracujícího obviněného skončilo dříve než ostatních obviněných. Pokud by obviněný odvolal své doznání nebo porušil jiné závazky podle § 178a odst. 1 TŘ, mohlo by to být důvodem pro povolení obnovy řízení v jeho neprospěch. Novelizace byla v tomto směru reakcí na mnohé případy, kdy spolupracující obvinění v hlavním líčení své doznání odvolali, neboť spoléhali, že takový krok pro ně nemůže mít nepříznivé následky.¹⁰⁸ Nově tyto situace zákon předvídá.

K označení obviněného za spolupracujícího může dojít jak ve vyšetřování, tak po podání obžaloby, ale i po nařízení hlavního líčení. Možnost učinit tak po podání obžaloby je podmíněna aktivitou obhajoby, státního zástupce či předsedy senátu, z jejichž podnětu může k předběžnému projednání dojít podle § 186 písm. g) TŘ. V případech, kdy by obviněný v průběhu vyšetřování nevyprávěl nebo trestnou činnost popřel, bude mít možnost být označen za spolupracujícího obviněného pokud by soud po předběžném projednání obžaloby dle § 188 odst. 1 písm. e) TŘ věc vrátil státnímu zástupci k došetření, kde by následně mohl obviněný v rámci vyšetřování splnit podmínky dle § 178a odst. 1 TŘ.

Složitější situace by nastala, pokud by obviněný v dříve učiněné výpovědi spáchání trestného činu popřel a svou výpověď také odůvodnil. Pokud by pak byla obžaloba státnímu zástupci vrácena k došetření, bude pro označení obviněného za

¹⁰⁷ Tamtéž.

¹⁰⁸ VANTUCH, P. K možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného v dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 32-37. ISSN 1210-6348.

spolupracujícího třeba pečlivě posuzovat jak dřívější výpověď, kde spáchání trestné činnosti popíral, tak jeho výpověď novou. Zvažována bude muset být i motivace obviněného ke spolupráci s orgány činnými v trestním řízení.¹⁰⁹

Po novelizaci se v rámci hlavního líčení obžalovaný dozví od předsedy senátu, že i po přednesení obžaloby může se státním zástupcem sjednat dohodu o vině a trestu podle § 206b TŘ, který přiblížím později. Tím se nabízí příležitost, kde by obžalovaný mohl být označen za spolupracujícího. Ustanovení § 178a odst. 1 písm. a) TŘ však výslovně předpokládá podání úplné a pravdivé výpovědi jak v přípravném řízení, tak v řízení před soudem. Nebude tedy možné po pouhém přerušení či odročení hlavního líčení, aby státní zástupce s obžalovaným sjednal dohodu o vině a trestu, ve které by obviněného označil za spolupracujícího. Ve fázi řízení před soudem pak připadá v úvahu řešení podle § 314r odst. 2, kdy soud dohodu neschválí a věc vrátí do přípravného řízení. Až poté by obviněný mohl splnit podmínku § 178a odst. 1 písm. a) a být označen za spolupracujícího.

Na získání statutu spolupracujícího obviněného nemá obviněný nárok. Stejně tak je důležité, aby si byl obviněný vědom, že z tohoto označení neplynou soudu žádné povinnosti uložit trest pod dolní hranici či upustit od potrestání a stále zbývá na jeho zhodnocení, jak významně obviněný přispěl k dosažení účelu tohoto institutu.

S dříve uvedeným souvisí i další změna, kterou novela přinesla. Pokud by soud podle § 314r odst. 2 TŘ dohodu o vině a trestu neschválil, může místo vrácení věci do přípravného řízení oznámit své výhrady státnímu zástupci a obviněnému, kteří pak mohou navrhnout její nové znění. Novela umožnila tuto navrhnout ihned podle § 314r odst. 3 TŘ, pokud to okolnosti budou dovolovat. V opačném případě soud veřejné zasedání odročí. Tato změna je dle mého názoru vzorovým krokem ke zrychlení a zvýšení hospodárnosti dohadovacího řízení.

3.6.2. Vyjádření k obžalobě

Od 1. 10. 2020 je doplněno ustanovení § 196 TŘ o dva nové odstavce. Po nařízení hlavního líčení předseda senátu podle odstavce 2 spolu s doručením opisu

¹⁰⁹ VANTUCH, P. K možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného v dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 32-37. ISSN 1210-6348.

obžaloby upozorní obžalovaného, že má právo vyjádřit se ke skutečnostem uvedeným v obžalobě ve lhůtě, kterou mu stanoví. Zejména zda se cítí být vinen, zda má zájem uzavřít dohodu o vině a trestu či prohlásit svou vinu v hlavním líčení, zda souhlasí s popisem skutku, právní kvalifikací, navrženým trestem či ochranným opatřením anebo které skutečnosti považuje za nesporné. Nadto podle § 196 odst. 3 TŘ předseda senátu také obžalovaného poučí o následcích spojených s tímto vyjádřením a o možnosti obhájce vyjádření učinit v jeho zastoupení vyjma doznání nebo prohlášení viny.

Praxe již poukázala na otázky spojené s déle trvajících trestními řízeními, kde došlo k doručení obžaloby v době do 30. 9. 2020 a obžalovaný tak nebyl upozorněn na možnost sjednání dohody o vině a trestu. Tato situace je v současné době kompenzována písemným, ale i zpravidla ústním informováním obžalovaného předsedou senátu o možnosti jejího sjednání i po přednesení obžaloby ve smyslu § 175a, 206a, 206b TŘ a o možnosti prohlásit svoji vinu dle § 206c TŘ. Pokud by nedošlo k využití těchto institutů, je také informován o možnosti soudu rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné podle § 206d TŘ.¹¹⁰

Dohoda o vině a trestu „zůstává nadále vymezena § 175a až 175b a § 314o až § 314s tr. řádu. Nově bude také v § 206b, 206c, 206d tr. řádu.“¹¹¹

Nové ustanovení § 206a TŘ ukládá předsedovi senátu, aby po přednesení obžaloby a vyjádření poškozeného vyzval obžalovaného k vyjádření se ke skutečnostem uvedeným v obžalobě. Především, zda se cítí být vinen, souhlasí s popisem skutku, jeho právní kvalifikací či navrženým trestem a také které skutečnosti považuje za nesporné.

Na tomto místě se s odstupem času v praxi objevily další otázky, které s novou úpravou přicházejí. V případě hlavních líčení, která trvají již delší dobu a obžaloba zde byla přednesena před účinností ustanovení § 206a odst. 1 TŘ, vyvstává otázka, zda předseda senátu může využít tohoto nového ustanovení i zde. Nabízejí se dva odlišné

¹¹⁰ VANTUCH, P. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 24-29. ISSN 1210-6348.

¹¹¹ KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 19. ISSN 1210-6348.

názory. Ty se liší především ve formulaci zmíněného ustanovení a jeho interpretaci. Podle jednoho z nich je možné učinit předmětnou výzvu výlučně bezprostředně po přednesení obžaloby, avšak v praxi se lze setkat i s druhou možností výkladu, kde „*soudy činí tuto výzvu obžalovanému kdykoliv v průběhu hlavního řízení, třeba rok po přednesení obžaloby.*“¹¹² Důvodová zpráva k vládnímu návrhu novelizovaného znění však řešení nenabízí a je otázkou, kdy a jak budou tyto rozpory rozptýleny.

Dle mého názoru by mělo být umožněno sjednání dohody o vině a trestu i po delším časovém odstupu od přednesení obžaloby, pokud by k tomu byly nakloněny okolnosti. I v případě, že by bylo započato dokazování či provedena jeho značná část, mohlo by se jevit vhodným její sjednání. Argumenty znějící pro neúčelnost takového postupu se dají jednoduše vyvrátit fakultativním postupem zahájení jednání o dohodě o vině a trestu, jímž disponuje pouze státní zástupce.

Následující odstavec 2 ustanovení § 206a TŘ opravňuje obhájce k učinění vyjádření k obžalobě za obviněného. Nemůže však učinit doznání nebo prohlášení viny. Zde lze namítnout nesystémové zmínění prohlášení viny vedle doznáním, což může navodit mylný dojem jejich totožnosti.¹¹³ Rozdílu se budu věnovat v pozdějším textu.

3.6.3. Dohoda o vině a trestu po zahájení hlavního líčení

Velmi důležitým přínosem novely je nový § 206b TŘ, jenž prolamuje dosavadní možnost uzavřít dohodu o vině a trestu pouze v přípravném řízení. Nové znění umožňuje předsedovi senátu navrhnout její sjednání, má-li tento postup vzhledem k okolnostem za vhodný. Obžalovaný je o této možnosti a o důsledcích s tím spojených poučen. Pokud budou státní zástupce i obžalovaný ochotni k takovému jednání, předseda senátu jednání přeruší, případně odročí a poskytne stranám možnost dohodu sjednat mimo hlavní líčení přiměřeně podle § 175a TŘ. Pokud by došlo k odročení hlavního líčení, vyrozumí státní zástupce soud bez zbytečného odkladu o výsledku dohodovacího řízení.

¹¹² VANTUCH, cit. dílo, s. 24-29.

¹¹³ Tamtéž.

V případě sjednání dohody mezi státním zástupcem a obžalovaným je posléze pokračováno v hlavním líčení podle § 206b odst. 3 TŘ, kde státní zástupce především dohodu přečte a navrhne soudu její schválení. Taktéž upozorní soud, kdyby nedošlo k dohodě o náhradě škody, nemajetkové újmy nebo o vydání bezdůvodného obohacení. Následný postup se shoduje s § 314q odst. 3 až 5 a § 314r TŘ.

Pakliže ke sjednání dohody o vině a trestu nedošlo, bez ohledu na to, kdo jednání inicioval, pokračuje se v hlavním líčení na podkladě původní obžaloby. Následně soud k prohlášení viny obžalovaného a k obsahu dohody o vině a trestu nesmí přihlížet, ledaže by obžalovaný o toto požádal podle nového ustanovení § 206c TŘ.

Ze zařazení § 206b TŘ za přednes obžaloby, ale před samotné dokazování, lze usuzovat na snahu zákonodárce dostát dříve deklarovaným funkcím institutu dohody o vině a trestu, neboť dohadovací řízení po provedeném dokazování by se míjelo svým účelem.¹¹⁴

3.6.4. Prohlášení viny

Prohlášení viny je nově samostatným institutem, jenž přinesla novela zákona č. 333/2020 Sb., který má taktéž přispět ke zrychlení trestního řízení a zjednodušení dokazování. Před novelizací byl v TŘ obsažen již v ustanovení § 175a TŘ v rámci institutu dohody o vině a trestu. Nutno podotknout, že zde ale zákonodárce použil formulaci „prohlášení obviněného, že spáchal skutek“. Oba pojmy v tomto ustanovení jsou ovšem vnímány jako totožné a lze je označit za formulační nedokonalost, která neměla a nemá vliv na práva obviněného.¹¹⁵

O možnosti prohlášení viny je obžalovaný poučen již spolu s doručením obžaloby, jako je tomu v případě dohody o vině a trestu podle ustanovení § 196 odst. 2 písm. b) TŘ. Po přednesení obžaloby je obžalovaný rovněž upozorněn na právo prohlásit svou vinu a na následky s tím spojené, ale nemůže tak za něj učinit jeho obhájce, jak uvádí § 206a TŘ. V případě nesjednání dohody o vině a trestu se k učiněnému prohlášení pro účely jejího sjednání v dalším řízení nepřihlíží, ledaže by

¹¹⁴ KUČERA, Jakub. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 71-73. ISSN 1213-5313.

¹¹⁵ GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40-43. ISSN 1210-6348.

obžalovaný požádal, aby toto prohlášení bylo posouzeno jako prohlášení viny podle § 206c TŘ.

Prohlásit vinu může obžalovaný ohledně skutku anebo některého ze skutků uvedených v obžalobě současně s přijetím právní kvalifikace takového skutku. Na základě tohoto prohlášení pak soud postupuje přiměřeně podle § 314q odst. 3 TŘ. Obžalovaný bude zejména dotázán, zda rozumí svému prohlášení o vině, je mu zřejmé, co tvoří podstatu skutku, jaká je právní kvalifikace a trestní sazba, zda prohlášení učinil dobrovolně a bez nátlaku, zda byl poučen o svých právech a jsou mu známy všechny důsledky s tím spojené. Důsledky je myšleno především vzdání se dokazování v rozsahu, v jakém prohlásil vinu, či vzdání se práva odvolání proti výroku o vině.

Předseda senátu před rozhodnutím o přijetí prohlášení zjistí stanovisko státního zástupce, poškozeného a zúčastněné osoby, pokud jsou přítomni v hlavním líčení. Nezjišťuje stanovisko obžalovaných, kteří se státním zástupcem o dohodě o vině a trestu nejednali. Ti se také nemohou vyjadřovat k dohodám, prohlášením viny či rozhodnutím soudu o přijetí takových prohlášení jiných obžalovaných.¹¹⁶

Soudem jednou přijaté prohlášení následně nelze odvolat a v něm uvedené skutečnosti nelze napadat opravnými prostředky (§ 206 odst. 7 TŘ). Na druhou stranu je okolností, ke které soud přihlédně při ukládání trestu (§ 39 odst. 1 TZ). Jako polehčující okolnost vezme v potaz, zda se pachatel k trestnému činu doznal (§ 41 písm. 1) TZ) a může být důvodem pro mimořádné snížení trestu odnětí svobody (§ 58 odst. 2 písm. b) TZ).

Zde bych také rád přiblížil obsahové rozdíly pojmů „prohlášení viny“, potažmo „prohlášení, že spáchal skutek“ a „doznání“, neboť dosavadní úprava je ne zcela přehledně kombinuje.

Institut doznání se vztahuje ke skutkovým okolnostem, nikoliv právní kvalifikaci, na rozdíl od zbylých dvou takřka totožných pojmů. Prohlášením viny naopak obžalovaný prohlašuje, že je vinný spácháním skutku a zároveň souhlasí s jeho

¹¹⁶ VANTUCH, P. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 4, s. 24-29. ISSN 1210-6348.

právní kvalifikací. Prohlášení je tak obohaceno o souhlas obviněného s právní kvalifikací skutku.¹¹⁷

Lze tak shrnout v tomto ohledu terminologickou nejednotnost trestního řádu a závěrem poukázat na zajímavou odlišnost, podle které v rámci přípravného řízení obviněný nemusí prohlásit svou vinu k uzavření dohody o vině a trestu. Postačí, že prohlásí, že spáchal skutek, pro který je stíhán, avšak k jejímu uzavření v řízení před soudem svou vinu prohlásit již musí.¹¹⁸

3.6.5. Nesporné skutečnosti

Dalším velmi důležitým přínosem novely byl institut nesporných skutečností. S účinností od 1. 10. 2020 se mohou obviněný a státní zástupce po přednesení obžaloby vyjádřit, které skutečnosti uvedené v obžalobě považují za nesporné podle § 206d TŘ. Jedná se tak o další krok ke zjednodušení a zrychlení dokazování v hlavním líčení. Institut prohlášení nesporných skutečností byl v TŘ přítomen i před zmiňovanou novelou, avšak zákonodárce tuto možnost rozšířil ze zkráceného řízení i na hlavní líčení.

K uvedení nesporných skutečností obžalovaným může dojít již po doručení opisu obžaloby (§ 196 odst. 2 písm. d) TŘ). Po zahájení hlavního líčení a učinění nezbytných úkonů předseda senátu vyzve státního zástupce, aby přednesl obžalobu a uvedl, které skutečnosti považuje za nesporné (§ 206 odst. 1 TŘ). Po přednesu obžaloby a vyjádření poškozeného následuje možnost obžalovaného, aby se mimo jiné vyjádřil, které skutečnosti on považuje za nesporné, případně bude dotázán, zda setrvává na svém vyjádření po doručení obžaloby (§ 206a odst. 1 TŘ). Oproti doznání či prohlášení viny může označení skutečností, které obžalovaný považuje za nesporné, za něj učinit jeho obhájce (§ 206a odst. 2 TŘ). A pokud nedojde ke sjednání dohody o vině a trestu ani k prohlášení viny obviněným, může soud rozhodnout o upuštění od dokazování těch skutečností, které státní zástupce a obviněný označili za nesporné (§ 206d TŘ).

Důvodová zpráva návrhu novely opět neobsahuje odůvodnění těchto ustanovení a jediné relevantní informace tak lze nalézt ve sněmovním tisku č. 466/0,

¹¹⁷ GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40-43. ISSN 1210-6348.

¹¹⁸ Tamtéž.

jenž původně obsahoval tento institut. Zákonodárce se tímto snaží posílit roli stran před soudem skrze jejich větší zapojení před zahájením dokazování. „*Myšlenka zákonodárce vycházela z možnosti, že by se státní zástupce s obviněným shodli (alespoň částečně) sice na skutku, ale ne na vině. Takové vymezení sporných otázek hned na začátku hlavního líčení povede (alespoň dle zákonodárce) ke zjednodušení a zrychlení dalšího průběhu hlavního líčení.*“¹¹⁹

K využití tohoto institutu, které by šlo k objasnění trestné činnosti, by ve výsledku mohlo být přihlédnuto jako k polehčující okolnosti při ukládání trestu.

Praxe zde již poukázala na nedostatek právní úpravy, která postrádá vyjádření o nesporných skutečnostech. Ve vztahu odvolatelnosti či neodvolatelnosti těchto již konstatoval Nejvyšší soud České republiky, že pokud státní zástupce a obviněný označí určité nesporné skutečnosti, o nichž nejsou závažné důvody pochybovat, a soud následně rozhodne podle § 206d TŘ, platí, že takové skutečnosti již zásadně nemohou být předmětem následného přezkumu ze strany odvolacího soudu. Podstata nesporných skutečností je obdobná institutu prohlášení viny, kde v obou případech dojde k úplnému či částečnému upuštění od dokazování za účelem zrychlení celého řízení.

„*Ustanovení § 206d tr. řádu sice neobsahuje ohledně nesporných skutečností stejné pravidlo jako je obsaženo v § 206c odst. 7 větě druhé tr. řádu, tedy že skutečnosti uvedené v prohlášení viny nelze napadat opravným prostředkem, nicméně by bylo v přímém rozporu s podstatou institutu nesporných skutečností, aby tyto bylo možné následně až v rámci odvolacího řízení (tedy de facto poprvé) na podkladě podaného odvolání rozporovat.*“¹²⁰ Nejvyšší soud tak uzavřel, že v případě rozhodnutí o upuštění od dokazování nesporných skutečností podle § 206d TŘ je třeba v řízení o odvolání analogicky uplatnit tatáž pravidla, jako při prohlášení viny ve smyslu § 206c odst. 7 TŘ.

¹¹⁹ ŠLEMR, D., PULGRET, L. Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost. Právní prostor. [online]. 26. 1. 2022 [cit. 17. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rizeni-jeho-neodvolatelnost>.

¹²⁰ Usnesení senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2021, č. j. 11 Tdo 582/2021

Obžalovaný tak nemůže jednou učiněné vyjádření o nesporných skutečnostech vzít zpět, ani proti němu uplatnit opravný prostředek, jak je stanoveno u prohlášení viny podle § 206c odst. 7 TŘ.

3.6.6. Změny ve světle základních zásad

Závěrem této podkapitoly bych se chtěl věnovat vlivu novelizačních změn na základní zásady českého trestního řízení, zejména institutu vyjádření obžalovaného k obžalobě, obligatorní zvažování možnosti uzavřít dohodu o vině a trestu po podání obžaloby, prohlášení viny a nesporné skutečnosti. Tyto do určité míry totiž mění charakter dosavadního trestního řízení, značně kolidují se základními zásadami trestního řízení a znamenají výrazné nakročení k anglo-americkému trestnímu procesu.¹²¹ Dotčenými zásadami jsou především kontradiktornost, materiální pravda, zásada vyhledávací, volného hodnocení důkazů, ústnosti, bezprostřednosti a zajištění práva na obhajobu.

Provedené změny svým charakterem mohou navozovat dojem, že se celá koncepce hlavního líčení s nestranným a nezávislým soudem, jehož účelem je spolehlivé zjištění pravdy za dodržení práv a svobod obžalovaného, přesunula do rámce procesního práva vytvářejícího podmínky, aby se co nejvíce obžalovaných co nejčastěji doznalo v co nejširším rozsahu. Za takovéto konstelace podmínek lze shledat výrazně výhodnější postavení obžalovaného, který je zastoupen obhájcem, jenž mu poskytne nezbytné informace o výhodách a nevýhodách jednotlivých institutů. Dojde tak jistě k navýšení počtu případů, „*v nichž nevinný obžalovaný bude muset zvažovat, zda přesto, že je nevinný, raději některého z těchto institutů nevyužije jako vrabce v hrsti, než aby riskoval podstatně horší výsledek při honění holuba úplného zproštění na střeše.*“¹²²

Možnost vyjádření obžalovaného k obžalobě jistě posiluje kontradiktornost v trestním řízení, zásadu rovnosti stran i práva obviněného na obhajobu. Na druhou stranu ovšem může sloužit jako prostředek nátlaku k uzavření dohody o vině a trestu, prohlášení viny či označení nesporných skutečností s cílem zúžit dokazování v hlavním

¹²¹ MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37-46. ISSN 1210-6348.

¹²² Tamtéž.

líčení. Hierarchizace jednotlivých možností vyjádření obžalovaného totiž z určitého úhlu pohledu zpochybňuje samotný účel trestního řízení, neboť svou formulací takřka vyzývají obžalovaného k doznání, nikoli zjištění pravdy (§ 196 odst. 2 TŘ). Tato skutečnost může mít vliv i na orgány činné v trestním řízení, „*jenž mohou podlehnout mylné představě, že to jediné či to nejdůležitější, oč v trestní justici jde, je co nejrychlejší, nejlevnější a nejjednodušší vyřízení co největšího počtu věcí*“.¹²³

I přes to je dle Muláka a Provažníka v porovnání s ostatními změnami tento institut nejlépe zapadajícím do současné koncepce českého trestního řádu.

Negativněji nahlíženým přínosem dané novelizace je obligatorní zjišťování zájmu uzavřít dohodu o vině a trestu. Dohoda o vině a trestu je dohodou hlavních stran řízení, kterou by měl soud pouze schvalovat a do jejího sjednávání nijak nezasahovat. Problém je však spatřován v tom, že podle § 196 odst. 2 písm. b) nezávislý a nestranný soud obligatorně ve všech případech zjišťuje názor obžalovaného na sjednání této a neomezuje se tak pouze na případy, kdy se to může vzhledem k okolnostem jevit jako vhodné (srov. § 186 písm. g). Dochází tak k ingerenci soudu do vyjednávání stran trestního řízení i přes to, že k jejímu uzavření nedošlo v přípravném řízení.

Zbývá tedy otázka, jakou změnu by formální výzva vůbec mohla přinést. Možnou odpovědí je výhoda obžalovaného, který díky „odkrytí karet“ státního zástupce v podobě doručení opisu obžaloby bude motivován k uzavření dohody o vině a trestu.¹²⁴

Prohlášení viny je z pohledu základních zásad taktéž negativně hodnoceno. Je tomu tak především z důvodu příkrého rozporu s původním záměrem přesunutí těžiště dokazování z přípravného řízení do hlavního líčení, ale i proto, že pravdivost prohlášení viny hodnotí soud pouze na základě studia spisového materiálu vytvořeného v přípravném řízení.

Přípravné řízení tak nabývá na důležitosti, neboť obsahuje jediné dokazování. Důsledkem tohoto postupu je také seznámení se soudu s předmětnými informacemi zcela mimo zásadu ústnosti a bezprostřednosti, bez osobní účasti svědků, což vede

¹²³ MULÁK, Jiří, PROVAŽNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37-46. ISSN 1210-6348.

¹²⁴ Tamtéž.

k zásahu i do materiální pravdy, volného hodnocení důkazů, práva na soudní ochranu a obhajobu. Určitým vyvážením stále zůstává možnost soudu prohlášení nepřijmout a provést dokazování v plném rozsahu.

Dalším důsledkem využití možnosti prohlášení viny je vznik nerovnosti mezi obžalovanými. Za situace, kdy by se jeden z nich rozhodl pro tuto variantu a těžil by tak výhod možnosti postupu podle § 58 odst. 2 písm. b) TŘ za cenu naprosté rezignace zjišťování skutkového stavu i vzdání se práva odvolání a druhý by prohlášení nevyužil a ponechal si klasické procesní garance, bude s oběma obžalovanými zacházeno značně odlišně. S touto vidinou jsou obžalovaní stavěni pod tlak, jakou volbu učiní, což opět vyvolává otázku nepřípustnosti donucování k výpovědi.¹²⁵

Tento trend tak stále více spěje k nalézání formálních řešení namísto materiální pravdy. Možnost obžalovaného zvolit výměnu svých procesních práv a nezávislého soudu za dopředu nejisté zvýhodnění při sankcionování, je odůvodněno toliko rychlostí a hospodárností řízení.

Se základními zásadami také koliduje neodvolatelnost a vyloučení z odvolání prohlášení viny. Je tomu tak obdobně po vzoru schválené dohody o vině a trestu, avšak v jejím případě řízení končí a žádné další dokazování není prováděno. U prohlášení viny tomu bude opačně a může tak nastat i situace, kdy soud v dalším dokazování nabyde pochybností o dříve učiněném prohlášení. Tento fakt si lze představit na výše nastíněné situaci dvou obžalovaných, kdy jeden by prohlásil svou vinu a soud by o ní neměl pochybností, ale po pozdějším dokazování by nezbylo soudu než druhého obžalovaného zprostit. První obžalovaný by tak nesl trestní odpovědnost pouze na základě svého prohlášení viny a důkazů, které nestačily k usvědčení druhého spoluobžalovaného.¹²⁶

Konečně také institutu nesporných skutečností lze vytknout citelné oslabení zásady materiální pravdy, bezprostřednosti, ústnosti, zásady vyhledávací a volného hodnocení důkazů. I zde si soud vytváří představu o relevantních skutečnostech na

¹²⁵ MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37-46. ISSN 1210-6348.

¹²⁶ Tamtéž.

základě spisu z přípravného řízení a touto cestou dochází k dopátrání se toliko formální pravdy.

Nezbytné je zmínit, že v tomto případě nedošlo k bližší úpravě práv poškozeného a zúčastněné osoby, které zůstaly zcela stranou, i když rozsah nesporných skutečností se jich bude mnohokrát citelně dotýkat. Rozdílně od institutu prohlášení viny zde ovšem nebylo upraveno ani obligatorní zjišťování stanovisek obžalovaného, státního zástupce, poškozeného ani osoby zúčastněné (§ 206c odst. 3, srov. s § 206d TR).

Podle Muláka a Provazníka je zde nezbytné důsledně trvat na odvolatelnosti skutečností jako nesporných, jelikož v opačném případě by došlo k drastickému průlomů zásady materiální pravdy a byl by zaveden další projev zásady koncentrace řízení.¹²⁷

Jsem toho názoru, že diskutovaná novela přinášející celou řadu změn tak jednoznačně zvýší užívání institutu dohody o vině a trestu a tento potenciál nabývá především v řízeních o zvláště závažných trestných činech, jelikož u méně závažných trestných činů jsou pro státního zástupce k dispozici stále lákavější odklony, které jsou snadněji využitelné.

Taktéž změna vychází vstříc reálnému průběhu trestního řízení, ve kterém mnohokrát shoda stran na sjednání dohody o vině a trestu přichází až v hlavním líčení. Na druhou stranu příliš nesouhlasím se zrušením jednání o dohodě o vině a trestu jako důvodu nutné obhajoby. Dle mého názoru je tato okolnost představující jistou záruku spravedlivého řízení pro obviněného poslední příležitostí, kde by měla rychlost a hospodárnost převážit nad spravedlivostí řízení. Riziko donucení ať přímého či nepřímého zde reálně vyvstává a oboru práva neznalý obviněný mu nemůže sám rozumně čelit.

Přijaté změny jistě nabouraly dosavadní klasické zásady trestního řízení a přiblížily náš systém k anglo-americkému modelu, který se se svými principy dosti odlišuje. Toto nemusí být nutně na škodu, neboť je důležité se poučit z chyb a úspěchů

¹²⁷ Tamtéž.

odlišných právních úprav. Pouze si myslím, že nesmí dojít k takovým změnám, které by ve výsledku popřely původní základy českého trestního práva.

3.7. De lege ferenda

V této podkapitole se budu věnovat vlivu nastalých změn v praxi a pokusím se navrhnout možná východiska řešení problematiky dohody o vině a trestu.

Institut dohody o vině a trestu, který je v českém právním řádu přítomen již od roku 2012, za dobu své účinnosti nebyl nijak hojně využíván. Nedošlo tak k naplnění jeho zamýšleného potenciálu, který měl především vést ke zrychlení, zjednodušení, zefektivnění trestního řízení, ale také k ochraně obětí před sekundární viktimizací a vyšší pravděpodobností poškozeného na náhradu škody.

Série změn, jež v průběhu posledních let proběhla na adresu dohody, by toto měla změnit. Následující statistické údaje poskytnuté na základě žádosti o informace Ministerstva spravedlnosti tomu nasvědčují. Informace níže předkládám v tabulkách, ve kterých jsem se zaměřil právě na období od roku 2019 až 2021, kde se začaly změny plně projevovat.

Tabulka č. 1¹²⁸

Dohoda o vině a trestu

Kraj	2019		2020		2021	
	Podané	Schválené	Podané	Schválené	Podané	Schválené
Praha	10	6	25	13	71	64
Středočeský	9	1	10	1	31	17
Jihočeský	4	0	9	2	13	13
Západočeský	52	6	100	8	114	69
Severočeský	10	3	17	4	56	28
Východočeský	13	2	25	12	65	47
Jihomoravský	41	11	49	30	105	92
Severomoravský	21	7	33	10	59	37
Celkem	160	36	268	80	514	367

¹²⁸ Údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti ČR na základě žádosti o informace.

Předložená tabulka č. 1 dokazuje stoupající trend využívání dohody o vině a trestu. Lze tak potvrdit pozitivní přínos provedených změn.

Následující tabulky jsou cíleny na statistické údaje o využívání institutu v rámci dvou základních změn provedených dříve diskutovanou novelou. Dohoda o vině a trestu v řízeních o zvláště závažných trestných činech a její schválení po zahájení hlavního líčení.

Tabulka č. 2¹²⁹

Dohoda o vině a trestu - zvláště závažný zločin

Kraj	2020		2021	
	Podané	Schválené	Podané	Schválené
Praha	3	3	16	20
Středočeský	0	0	3	4
Jihočeský	1	2	2	6
Západočeský	14	0	20	15
Severočeský	3	0	15	8
Východočeský	0	3	15	14
Jihomoravský	7	1	33	34
Severomoravský	1	1	22	15
Celkem	29	10	126	116

Tabulka č. 3¹³⁰

Dohoda o vině a trestu – schválené v hlavním líčení

Kraj	2020 Schválené	2021 Schválené
Praha	4	42
Středočeský	1	8
Jihočeský	2	10
Západočeský	6	55
Severočeský	0	8
Východočeský	7	33
Jihomoravský	0	13
Severomoravský	1	8
Celkem	21	177

¹²⁹ Údaje poskytnuté Ministerstvem spravedlnosti ČR na základě žádosti o informace.

¹³⁰ Tamtéž.

Zde lze vyzorovat značný podíl těchto dvou změn na celkovém počtu uzavřených dohod o vině a trestu. Údaje za rok 2020 však odrážejí pouze období od 1. 10. do 31. 12. 2020, ve kterém až byla novela účinná. Dotazovány byly i počty návrhů na uzavření dohody o vině a trestu v hlavním líčení, avšak těmi Ministerstvo spravedlnosti nedisponuje.

Dohoda o vině a trestu tak v poslední době nabývá na své popularitě i přes pandemické období, které jistě značnou měrou ovlivnilo páchání trestné činnosti, a v budoucích letech tomu určitě nebude jinak. V následujícím textu se pokusím představit mé úvahy, jakým směrem by se tento institut mohl ubírat.

Největší změny v podobě rozšíření na zvláště závažné trestné činy, možnosti uzavření po zahájení hlavního líčení i zvýhodnění obviněných při jejím sjednání již byly provedeny.

Možný přísнос by znamenalo umožnění sjednání dohody o vině a trestu ve věcech mladistvých, jak je tomu ostatně i ve slovenské úpravě. Byť je při tomto postupu třeba souhlasu zákonných zástupců i jeho obhájce a častokrát by mohlo postačit i samotné projednání věci před soudem, jistě by tato možnost našla své využití a za vhodných podmínek by zrychlila trestní řízení.

V mnoha případech dochází pouze k částečné shodě státního zástupce a obviněného ať již pouze ohledně viny či skutkového děje. Lze tak navrhnout zefektivnění uzavírání dohod o vině a trestu prostřednictvím jejich omezeného rozsahu, ve kterém by se státní zástupce s obviněným shodli pouze na dohodě o vině nebo dohodě o skutku, avšak bez trestu či právní kvalifikace. Soud by tak následně mohl konat hlavní líčení a rozhodnout pouze ve zbylém rozsahu. Pak by se i tato forma dohody mohla stát motivací a důvodem pro mimořádné snížení trestu obviněného podle § 58 TZ.

Dle mého názoru by v zájmu zásady spravedlivého procesu bylo možné zauvažovat také nad nárokovostí uzavření dohody o vině a trestu. Dosud je zahájení jednání o dohodě fakultativní možností státního zástupce a v případech právně i skutkově obdobných bude záležet na jednotlivých státních zástupcích, zda jednání

budou chtít zahájit či nikoliv. Vzniknou tak situace, kdy trestní řízení různých pachatelů za srovnatelných podmínek mohou končit rozdílnými tresty a jejich výměrami jen proto, že někteří státní zástupci jsou otevřenější k uzavírání dohod než jiní. Pachatelé tedy budou doplácet na možnou neochotu státních zástupců a z toho pramenící potenciálně horší tresty.

Změnu do využívání dohod o vině a trestu by také přinesla vyšší odměna obhájců, jako je tomu na Slovensku. S tímto prostředkem ale také nesouhlasím, neboť vidina zisku advokáta by jistě neměla převážit nad zásadou spravedlivého procesu. Došlo by tak k situaci, kde obviněný by byl obklopen z jedné strany státním zástupcem motivovaným usnadněním a ulehčením své práce a z druhé strany svým obhájcem, který by za uzavřenou dohodu byl nadstandardně odměněn. Dle mého názoru by tak spravedlivost výsledné dohody mohla být ohrožena.

Závěrem bych také navrhoval doplnění § 58 odst. 3 TZ. Toto ustanovení o mimořádném snížení trestu odnětí svobody soud není povinen využít, ikdyž je to hlavní motivace obviněného pro uzavření dohody o vině a trestu. Myslím si, že pokud by toto ustanovení bylo doplněno o fakultativní podmínky, které by obviněný mohl naplnit, jistě by to mohlo soud pozitivně motivovat k využití tohoto mimořádného snížení. Obviněný by po vzoru jiných odklonů mohl dospět k materiálnímu vyrovnání s obětí, vydání bezdůvodného obohacení či složení částky na peněžitou pomoc obětem trestné činnosti.

4. Komparace zahraniční právní úpravy

Pro účely této diplomové práce jsem se soustředil na komparaci se slovenskou právní úpravou dohody o vině a trestu, neboť je po stránce historické, právní i kulturní České republice nejbližší.

Institut dohody o vině a trestu je součástí slovenského trestního práva již od roku 2006, neboť 1. 1. 2006 nabyla účinnosti slovenská rekodifikace trestního práva, která mimo jiné zavedla právě tento institut. České a slovenské trestní právo si jsou velice blízké a mohou být vzájemně inspirující i přesto, že slovenské trestní právo bylo rekodifikováno zcela a české trestní právo jen zčásti. Je proto více než podnětné využít

skutečnosti, že slovenské trestní právo tento způsob vyřízení trestních věcí využívá až o sedm let déle.¹³¹

I na Slovensku byl tento institut přijímán s podobnou nedůvěrou, jaká se objevovala a nadále jeví i mezi českou odbornou veřejností. Zkušenosti zahraničních odborníků při využívání tohoto institutu tak mohou být mimořádně užitečné, neboť problémy tam vzešlé lze očekávat v budoucnu i v českém prostředí. Těm tak můžeme následně lépe předcházet, nebo jejich řešení alespoň usnadnit.¹³²

Zkoumání tamní úpravy může být pro naši jistě přínosné, zejména pokud jde o korekci stávající úpravy či inspiraci jejich budoucích změn. V následujícím textu se tak pokusím nastínit hlavní rozdíly těchto úprav s jejich vlastním hodnocením.

4.1.Slovenská právní úprava

Základem institutu dohody o vině a trestu je zde zákon Slovenskej republiky č. 301/2005 Z.z., Trestný poriadok, ve znění pozdějších předpisů. Ve své části upravující přípravné řízení i řízení před soudem zaujímá mezi jinými alternativními prostředky racionalizace trestní justice vlastní důležitou roli.

Vedle této zákonné úpravy jsou zvláště stanoveny konkrétní podmínky jakož i pravidla postupu prokurátora při iniciování a přijetí podnětu obviněného a řízení o dohodě, které se nacházejí ve vyhlášce Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 619/2005 Z.z., o podmienkach a postupe prokurátora při konaní o dohode o uznaní viny a prijatí trestu.

I zde bylo přijímání dohody o vině a trestu doprovázeno velkými očekáváními a Syrový na adresu této alternativy konstatoval, že by *„měla být jedním z těch institutů trestního práva, která způsobí, že cca 70-80 % trestních věcí se vyřídí odklonem od klasického soudního řízení. Vždyť situace, že všechny věci se před soudem projednávají v moderním kontradiktorním procesu, by mohla vést ke kolapsu soudního řízení. Dohoda na rozdíl od jiných institutů (smír, podmíněné zastavení trestního stíhání)*

¹³¹ ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4, s. 21.

¹³² Tamtéž, s. 21.

*nemá omezení co do okruhu trestných činů, následků ani osoby pachatele, proto by se dalo očekávat její prioritní postavení mezi alternativními řešeními trestních věcí.*¹³³

Jak již bylo zmíněno, česká právní úprava tohoto institutu nabyla účinnosti relativně dlouho poté, co účinnosti nabyl její slovenský protějšek. Z naší právní úpravy je tak evidentní podobnost a zjevná inspirace slovenskou právní úpravou. Vhodné je též podotknout, že užívání institutu dohody o vině a trestu v českém prostředí není nijak rozšířené, načež zákonodárce postupně přichází s jejími změnami, které opět stírají rozdíly od slovenské podoby této alternativy a mají tak za cíl přiblížit se tamní míře využití tohoto institutu.

Nárůst využívání dohody na Slovensku lze vypořádat zejména v prvních letech její účinnosti, kdy v roce 2006 byl v obvodech krajských prokuratur tento institut použit na 2 916 osob, kdežto následující rok až na 5 328.¹³⁴ V posledních letech lze ve zmíněných hodnotách zaznamenat mírný pokles, který se ale dá přisuzovat pandemické situaci, která jistě ovlivnila trestnou činnost ve všech zasažených zemích. V roce 2019 byla slovenská dohoda o vině a trestu v obvodě působnosti krajských prokuratur uplatněna u 1 967 osob a následující rok jen v 1 442 případech.¹³⁵ Nelze tak snížení počtu uzavřených dohod o vině a trestu přisuzovat poklesu popularity tohoto institutu.

Řízení o dohodě o vině a trestu je oprávněn zahájit prokurátor z vlastní iniciativy na základě žádosti obviněného, jeho obhájce, či na podnět soudu po zahájení hlavního líčení. Prokurátor po zjištění zákonných podmínek pro konání dohodovacího řízení vyzve obviněného a ostatní oprávněné osoby k vyjádření ohledně zahájení řízení. Po jejich souhlasu řízení o dohodě o vině a trestu zahájí, předvolá obviněného a uvědomí obhájce, poškozeného a případné další. O řízení se vyhotovuje zápis. Tento postup je i zde pro prokurátora fakultativní.¹³⁶

¹³³ SYROVÝ, Ivan. Nárok na dohodu o vine a treste. *Justičná revue*, 2008, č. 12, s. 1712. ISSN 1335-6461.

¹³⁴ Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2019, s. 27. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2007-39b7.html>.

¹³⁵ Tamtéž.

¹³⁶ ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. *Praktik (Leges)*. ISBN 978-80-87576-30-4, s. 59-60.

Pokud obviněný dle předepsaného postupu přizná spáchání skutku, uzná vinu, souhlasí s navrhnutým trestem i případnými dalšími výroky a jsou splněny zákonné podmínky, prokurátor s ním uzavře dohodu o vině a trestu. Po jejím uzavření ji podá spolu s návrhem na schválení soudu. Soud je dohodou vázán pouze relativně, neboť dohodu může odmítnout či vyslovit své připomínky. Pokud ji neodmítne, určí termín veřejného zasedání a o dohodě rozhodne. Obviněný se zde taktéž vzdává práva na projednání věci v řízení před soudem a trest mu bude uložen bez dokazování. Po vyhlášení se rozsudek stává pravomocným a trestný poriadok proti němu připouští opravný prostředek pouze v podobě dovolání, nikoliv odvolání.¹³⁷

Dle mého názoru nejzásadnější rozdíly zmiňovaných úprav byly v prostředí českého trestního práva novelizací v roce 2020 odstraněny. Dříve jsem již vzpomenu, že novelou zákona č. 333/2020 Sb. došlo především k rozšíření použití dohody o vině a trestu i na zvlášť závažné zločiny, možnost jejího sjednání po podání obžaloby a taktéž vyloučení dohodovacího řízení jako podmínky pro nutnou obhajobu, kde obviněný je nadále obligatorně zastoupen obhájcem pouze v případech nutné obhajoby dle § 36 TR.

Jednou ze stávajících odlišností od české právní úpravy tohoto institutu, kterou řadím k těm důležitějším, je možnost využití dohody i ve věcech mladistvých. Slovenský trestný poriadok umožňuje uzavřít dohodu o vině a trestu i s osobou, která je v době jednání mladistvou, a pro tento případ její uzavření vylučuje při nesouhlasu zákonného zástupce mladistvého či jeho obhájce.¹³⁸ V souvislosti s dohodou uzavřenou s mladistvým pak za ni lze považovat i dohodu o upuštění od potrestání, podmíněčné upuštění od potrestání včetně výchovných opatření.¹³⁹ V případě úspěšného sjednání prokurátor obdobně podá návrh na schválení dohody o vině a trestu soudu. Pokud návrh neodmítne, doručí soud návrh i zákonnému zástupci a orgánu sociálněprávní ochrany dětí, pokud mladistvý v době veřejného zasedání nedovršil devatenácti let.¹⁴⁰

¹³⁷ Tamtéž.

¹³⁸ § 232 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

¹³⁹ § 232 odst. 4 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

¹⁴⁰ § 332 odst. 2 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

Možnost aplikace dohody o vině a trestu ve věcech mladistvých hodnotím kladně, neboť jistě přispěje k širšímu využívání institutu a zároveň velice pozitivně plní princip restorativní justice. Snad lze konstatovat, že účinky budou větší než u dospělých pachatelů. Mladistvý pachatel je ještě v období mentálního a sociálního vývoje motivován k řádnému životu a dochází k prevenci individuální i generální. Poškozený na druhou stranu může lépe přijmout přiznání pachatele a zohlednit i jeho věk.

Dalším zásadním rozdílem je opravný prostředek proti schválené dohodě o vině a trestu, kterým je pouze dovolání. Trestný poriadok, podobně jako český trestní řád, stanoví podmínku pro soudce, aby po přednesení návrhu na schválení dohody o vině a trestu mimo jiné formou otázek zjistil, zda si obviněný uvědomuje, že po právní moci nebude možné podat odvolání.¹⁴¹ Pro srovnání trestní řád v České republice v obdobném ustanovení konkretizuje jedinou výjimku podání odvolání, jíž je důvod uvedený v § 245 odst. 1 větě druhé.¹⁴² Slovenský protějšek pak své ustanovení o dovolání obdobnou formou výjimky uvádí v § 334 odst. 4 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

Myslím si, že naše právní úprava umožňující odvolání proti schválené dohodě o vině a trestu je vhodnější a více koresponduje se zásadou spravedlnosti, jelikož odvolání je obecnějším, více využívaným a dostupnějším opravným prostředkem. Na druhou stranu lze konstatovat, že díky možnosti podání odvolání, které je méně náročné na naplnění podmínek, bude docházet k jeho častějšímu užívání oproti dovolání a bude tak částečně zpochybněn hlavní účel tohoto institutu dohody o vině a trestu, a sice zrychlení trestního řízení.

Nadto je také dobré poukázat na rozdíly důvodů podání těchto opravných prostředků. Slovenská právní úprava důvodem podání dovolání shledává zásadní porušení práva na obhajobu.¹⁴³ Český právní řád své odvolání na druhou stranu opodstatňuje nesouladem rozsudku s navrženou dohodou o vině a trestu. A v tomto ustanovení je navíc zplnomocněn k podání odvolání i poškozený.¹⁴⁴

¹⁴¹ § 333 odst. 3 písm. j) zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

¹⁴² § 314q odst. 3 písm. c) TŘ.

¹⁴³ § 371 odst. 1 písm. c) zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

¹⁴⁴ § 245 odst. 1 TŘ.

Poslední zásadní změnu vidím v odměňování advokátů v závislosti na sjednané dohodě o vině a trestu. Slovenská právní úprava v tomto ohledu pozitivně motivuje obhájce k uzavření dohody o vině a trestu již v přípravném řízení, tedy před podáním obžaloby, za což vedle základní odměny za úkony připisuje obhájci také čtyřnásobek základní sazby tarifní odměny za jeden úkon právní služby.¹⁴⁵

Tento aspekt je tak pro obhájce, jak jsem již uvedl, značně motivující a jistě zvýší počty využívání tohoto institutu, vedoucí k odbřemenění trestní justice. Na druhou stranu ale musím uvést své pochybnosti, které tento rozdíl dle mého názoru sebou nese. Ač tímto dojde ke zrychlení a zefektivnění celého řízení, lze mít důvodné obavy, zda tomu tak nebude na úkor spravedlivého procesu a práva na obhajobu. Lze si totiž představit situaci, kdy státní zástupce a obhájce, s vidinou ulehčení práce a vyššího zisku budou na obviněného vytvářet nátlak, který on sám nebude moci rozumně vyhodnotit. Nebude tak obviněnému než věřit názorům státního zástupce a jeho obhájce, kteří jistě o dané problematice vědí více než on.

Mimo výše uvedené rozdíly a změny se do českého právního řádu novelizací z roku 2020 dostala i možnost prohlášení viny, kterou slovenská úprava také zná (§ 206c TŘ, srov. § 232 odst. 5 zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon), a také sjednání dohody jako důvod mimořádného snížení trestu odnětí svobody (§ 58 odst. 3 TZ, srov. § 39 odst. 2 písm. d) zákona č. 300/2005 Z. z., trestný zákon).

Závěrem k odlišnostem jednotlivých úprav bych rád zmínil dva spíše zajímavé rozdíly, které ale nikterak nepůsobí na míru využívání tohoto institutu a jsou mým osobním poznatkem.

První zajímavostí je, že slovenský zákonodárce v ustanovení o veřejném zasedání o návrhu na schválení dohody o vině a trestu konkrétně zmiňuje nutnou účast zapisovatele.¹⁴⁶ Další takovouto odlišností je podmínka rozhodování soudu o obsahu dohody pouze za předpokladu, že obviněný na všechny otázky odpoví konkrétním slovem „áno“.¹⁴⁷ Kdežto českým protějškem je povinnost soudu se dotázat obviněného,

¹⁴⁵ § 14 odst. 7 vyhlášky č. 655/2004 Z.z., Vyhláška Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

¹⁴⁶ § 333 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

¹⁴⁷ § 334 odst. 1 zákona č. 301/2005 Z. z., trestný poriadok.

zda rozumí sjednané dohodě, zda prohlášení učinil dobrovolně a jsou mu známy všechny důsledky s tím spojené.¹⁴⁸

Jsem toho názoru, že slovenská právní úprava je oproti té české díky rekodifikaci přehlednější a více užívána. Možný prostor pro inspiraci české dohody o vině a trestu tak zůstává zejména v řízeních o mladistvých.

Rozdíly obou úprav jsou již minimální a využívání dohody v České republice jistě poroste. Myslím si ale, že jakékoliv změny s cílem zrychlit trestní řízení by měly být pečlivě posuzovány, neboť nemůžeme dovolit, aby tento zájem převážil nad zásadami spravedlivého procesu a práva na obhajobu. Česká právní úprava, byť se v poslední době přiblížila té slovenské, zůstává opatrnější a má výhodu v tom, že se může z případných chyb slovenských kolegů poučit.

¹⁴⁸ § 314q odst. 3 TR.

Závěr

Dohoda o vině a trestu po delší době své přítomnosti v českém právním řádu konečně nabývá na významu. Nedávné změny jí přiznaly vlastní místo mezi ostatními odklony a může tak do budoucna plnohodnotně sloužit svému účelu.

Jedná se o alternativní opatření, odklon, který se stal zcela legitimním způsobem řešení trestních věcí. Cesta dohody o vině a trestu vedla přes značnou nevoli při jejím přijímání, rozpor se základními zásadami českého právního řádu a i nadále je možné, že se bude potýkat s negativním náhledem laické veřejnosti. Důvodem je původ institutu, který se nalézá v právních rádech odlišných od toho našeho. Není tedy divu, že nebude zcela konformní při jeho začlenění a využívání v českém právním řádu. Na druhou stranu jeho výhody jsou zcela zásadní a pokud bude správně přizpůsoben našemu prostředí, sehraje velkou roli nejen při odbřemenění trestní justice.

Největší problém po zavedení dohody, jímž bylo nevyužívání tohoto institutu, byl dvojitý. V první řadě to byl negativní přístup stáních zástupců, kteří ji nechtěli sjednávat, neboť představuje velké administrativní nároky s nejistým výsledkem, ale také jejich neochota při navazování kontaktu s obhájci obviněných. Druhým problémem bylo faktické omezení jejího sjednání na určité trestné činy a jisté fáze trestního řízení. V konkurenci ostatních odklonů tak dohoda o vině a trestu neměla šanci, což se také odrazilo na jejím využívání v praxi.

Jako řešení se naskytlo sjednané memorandum o spolupráci, které však samo o sobě výrazných změn nepřineslo. Až v kombinaci s novelizačními změnami je dohoda o vině a trestu naplno využívána a lze tak očekávat pozitivní dopady na trestní řízení.

Potřebný prostor pro využití dohody již existuje. Zbývá tak hlavní otázka, zda v konkrétních případech ji bude vhodné sjednat, neboť stále půjde o potlačení základních zásad trestního řízení. Myslím si, že by mělo být pečlivě zvažováno, zda zrychlení trestního řízení prostřednictvím dohody o vině a trestu převáží nad dotčenými zásadami a povede tak ke spravedlivému konci.

Seznam použitých zdrojů

Právní předpisy

- 1) Ústavní zákon č. 1/1993 Sb. Ústava České republiky.
- 2) Ústavní zákon č. 2/1993 Sb. Listina základních práv a svobod.
- 3) Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.
- 4) Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 5) Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.
- 6) Zákon č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád).
- 7) Zákon č. 418/2012 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim, ve znění pozdějších předpisů.
- 8) Zákon č. 218/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů (zákon o soudnictví ve věcech mládeže), ve znění pozdějších předpisů.
- 9) Zákon č. 257/2000 Sb., zákon o Probační a mediační službě.
- 10) Zákon č. 333/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009, trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.
- 11) Zákon č. 301/2005 Z. z. trestný poriadok.
- 12) Zákon č. 300/2005 Z. z., trestný zákon.
- 13) Vyhlášky č. 655/2004 Z.z., vyhláška ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb.

Důvodové zprávy, věcné záměry a doporučení

- 1) Důvodová zpráva k zákonu č. 193/2012 Sb., kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.
- 2) Věcný záměr zákona o trestním řízení soudním (trestní řád) [online]. *justice.cz* [cit. 17. 2. 2022] Dostupné z:

<https://justice.cz/documents/11715/0/V%C4%9Bcn%C3%BD+z%C3%A1m%C4%9Br+T%C5%98+2008.pdf/f5e3f714-d120-4c77-912b-4eeff544775a?version=1.0>

- 3) Doporučení Rady Evropy e. R (99) 19 [online]. restorativni-justice.cz [cit. 2. 3. 2022] Dostupné z: <https://restorativni-justice.cz/wp-content/uploads/2020/10/DOPORUCENI-RE-O-RESTORATIVNI-JUSTICI-PDF.pdf>
- 4) Poslanecká sněmovna PČR. Sněmovní tisk Poslanecké sněmovny č. 466 z VIII. volebního období. Dostupné na: <https://public.psp.cz/sqw/text/tiskt.sqw?O=8&CT=466&CT1=0>.

Judikatura

- 1) Nález Ústavního soudu ze dne 4. 2. 2020, sp. zn. I. ÚS 1860/19
- 2) Usnesení senátu Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 6. 2021, č. j. 11 Tdo 582/2021

Knižní publikace

- 1) ŠČERBA, Filip. Dohoda o vině a trestu a další prostředky racionalizace trestní justice. Praha: Leges, 2012. Praktik (Leges). ISBN 978-80-87576-30-4.
- 2) TIBITANZLOVÁ, Alena. Odklony v trestním řízení. Praha: Leges, 2018. Teoretik. ISBN 978-80-7502-319-3.
- 3) ŠČERBA, Filip. Alternativní tresty a opatření v nové právní úpravě. 2. vyd. Praha: Leges, 2014. Teoretik. ISBN 978-80-87576-93-9.
- 4) FENYK, Jaroslav, Dagmar CÍSAŘOVÁ a Tomáš GRÍVNA. *Trestní právo procesní*. 7. vydání. Praha: Wolters Kluwer, 2019. ISBN 978-80-7598-306-0.
- 5) JELÍNEK, J. *Trestní právo procesní*. 4. vydání. Praha: Leges, 2016. ISBN 978-80-7502-160-1.
- 6) JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 7. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2019. Student (Leges). ISBN 978-80-7502-380-3.
- 7) ŠÁMAL, Pavel. *Trestní zákoník: komentář*. 2. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2012. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-428-5.
- 8) ŠÁMAL, Pavel. *Trestní řád: komentář*. 7., dopl. a přeprac. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2013. Velké komentáře. ISBN 978-80-7400-465-0.

- 9) HENDRYCH, Dušan. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.
- 10) ŘÍHA, Jiří. § 175a [Jednání o dohodě o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.
- 11) ŘÍHA, Jiří. § 175b [Návrh na schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.
- 12) ŘÍHA, Jiří. § 314r [Rozhodnutí o neschválení a o schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.
- 13) ŘÍHA, Jiří. § 314p [Předběžné projednání návrhu na schválení dohody o vině a trestu]. In: ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní řád I, II, III. 7. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, ISBN 978-80-7400-465-0.

Články a sborníky

- 1) ZŮBEK, J. Odklony v trestním řízení a jejich současná i budoucí klasifikace. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, č. 3, s. 53. ISSN 1213-5313.
- 2) PROVAZNÍK, J. Odklony v trestním řízení – úvahy před možnou rekodifikací. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2016, č. 4, s. 79. ISSN 1213-5313.
- 3) DRAŠTÍK, A. Odklony v českém trestním procesu (*de lege lata*). *Časopis pro právní vědu a praxi*. [online]. 1994, č. 4, s. 188 [cit. 7.2.2022]. ISSN: 1805-2789, Dostupné z: <https://journals.muni.cz/cpvp/article/view/10193/9193>
- 4) ŠČERBA, F. Odklon jako sankční opatření. *Trestněprávní revue*. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, č. 2, s. 33. ISSN 1213-5313.
- 5) SUCHÝ, O. Odklon v trestním řízení. *Právník*. 1991, č. 3, s. 248. ISSN 0231-6625.
- 6) ŠÁMAL, P. Úvahy nad zjednodušenými formami trestního řízení (diversions) *de lege ferenda*. *Časopis pro právní vědu a praxi*. 1994, č. 4, s. 121. ISSN: 1805-2789.

- 7) JELÍNEK, J. Dohodovací řízení v trestním procesu a otázky souvisící. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2012, č. 10, s. 19. ISSN 1210-6348.
- 8) MORAVCOVÁ, E., Tomášek, J. Metodologické aspekty měření postojů české veřejnosti k trestání pachatelů trestných činů. *Sociologický časopis. Czech Sociological Review*. 2014, 50(4), s. 499. ISSN 495-520.
- 9) VANTUCH, P. K dohodě o vině a trestu mezi obžalovaným a státním zástupcem po přednesení obžaloby. *Advokátní deník*. Praha: Česká advokátní komora, 2021. ISSN 2571-3558.
- 10) KOCINA, J. Velká novela trestních předpisů: Aktuální otázky dohody o vině a trestu. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2020, č. 11, s. 19. ISSN 1210-6348.
- 11) FRYŠTÁK, M., ŽATECKÁ, E. Princip restorativní justice v novém trestním zákoníku. In: Dny veřejného práva. Sborník příspěvků z mezinárodní konference. Brno: Masarykova univerzita, 2007, s. 651 [cit. 14. 2. 2022]. ISBN 978-80-210-4430-2. Dostupné z: https://www.law.muni.cz/sborniky/Days-of-public-law/files/pdf/Souhrn_Final.pdf
- 12) KOTOUN, A. Dohoda o vině a trestu a její využívání v právní praxi. *Právní prostor*. [online]. ATLAS CONSULTING spol. s.r.o. © 1999–2021. 24. 4. 2019 [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/dohoda-o-vine-a-trestu-a-jeji-vyuzivani-v-pravni-praxi>
- 13) SOKOL, T. Představitelé ČAK a NSZ podepsali Memorandum o součinnosti. *Bulletin advokacie*. Praha: Česká advokátní komora, 2019, č. 1-2, s. 9. ISSN 1210-6348.
- 14) STRŽÍŽ, D. Dohoda o vině a trestu ve světle novelizace trestního zákoníku. *Epravo*. [online]. EPRAVO.CZ, a.s. 1999-2022. 3. 9. 2020 [cit. 16. 3. 2022]. ISSN 1213-189X. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/dohoda-o-vine-a-trestu-ve-svetle-novelizace-trestniho-zakoniku-111800.html>
- 15) KELLY, K. Odklony v trestním právu jakožto alternativní způsoby řešení trestních věcí. *Epravo*. [online]. EPRAVO. CZ, a.s. 1999-2022. 14. 2. 2022 [cit. 20. 3. 2022]. ISSN 1213-189X. Dostupné z:

<https://www.epravo.cz/top/clanky/odklony-v-trestnim-pravu-jakozto-alternativni-zpusoby-reseni-trestnich-veci-114251.html?mail>

- 16) KUČERA, Jakub. Novelizace dohody o vině a trestu a její možné dopady. *Trestněprávní revue*, 2021, č. 2, s. 71-73. ISSN 1213-5313.
- 17) ŠČERBA, Filip. Změny trestního zákoníku provedené novelou č. 333/2020 Sb. a jejich důsledky. *Trestněprávní revue*, 2020, č. 4, s. 187. ISSN 1213-5313.
- 18) VANTUCH, P. K možnosti využití institutu spolupracujícího obviněného v dohodě o vině a trestu. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 10, s. 32-37. ISSN 1210-6348.
- 19) GONDEKOVÁ, Šárka. Prohlášení viny jako kvalifikované doznání nekvalifikovaného. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 5, s. 40-43. ISSN 1210-6348.
- 20) ŠLEMR, D., PULGRET, L. Vyjádření o nesporných skutečnostech v trestním řízení a jeho neodvolatelnost. *Právní prostor*. [online]. 26. 1. 2022 [cit. 17. 3. 2022]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/vyjadreni-o-nespornych-skutecnostech-v-trestnim-rizeni-jeho-neodvolatelnost>.
- 21) MULÁK, Jiří, PROVAZNÍK, Jan. Dopady novely trestního řádu provedené zákonem č. 333/2020 Sb. na základní zásady trestního řízení. *Bulletin advokacie*, 2021, č. 11, s. 37-46. ISSN 1210-6348.
- 22) SYROVÝ, Ivan. Nárok na dohodu o vine a treste. *Justičná revue*, 2008, č. 12, s. 1712. ISSN 1335-6461.
- 23) ŠÁMAL, Pavel, ŘÍHA, Jiří, STRYA, Jan. Odklony v justiční praxi – 1. část. *Trestněprávní revue*, 2019, č. 9, s. 177-186. ISSN 1213-5313.
- 24) VICHEREK, Roman. Proč máme tak málo dohod o vině a trestu. *Trestněprávní revue*, 2018, č. 11-12, s. 247-253. ISSN 1213-5313.

Jiné prameny

- 1) ZEMAN, P., POKYN OBECNÉ POVAHY nejvyššího státního zástupce [online]. 3. 9. 2019. Nejvyšší státní zastupitelství [cit. 20. 2. 2022]. č. 9/2019. Dostupné z: <https://verejnazaloba.cz/wp-content/uploads/2021/07/9-2019-UZ.pdf>

- 2) Statistické ročenky. Veřejný portál statistik a výkaznictví ministerstva spravedlnosti. [online]. *justice.cz* [cit. 16. 3. 2022]. Dostupné z: <https://cslav.justice.cz/InfoData/statisticke-rocenky.html>
- 3) Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2019, s. 27. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2007-39b7.html>.
- 4) Štatistická ročenka o činnosti prokuratúry Slovenskej republiky za rok 2019, s. 27. Dostupné z: <https://www.genpro.gov.sk/statistiky/statisticky-prehľad-trestnej-a-netrestnej-cinnosti-za-rok-2020-3a68.html>
- 5) Údaje poskytnuté Ministerstvom spravedlnosti ČR na základě žádosti o informace

Resumé

This diploma thesis presents plea deal on field of Czech criminal law. Institute of plea deal was incorporated to the Czech legal system by Act No. 193/2012 Coll., with effect from the 1st September 2012.

Plea deal, also known as plea bargaining, is based on an agreement between prosecutor and accused about guilt and punishment. Accused in the deal declares, that he has committed a crime he is being prosecuted for in exchange for reduction or modification of the final sentence.

Main purpose of this institute is to speed up criminal proceeding as well as improving it's effincency, leading into lightening the burden of courts, which remains one of the biggest problems of the Czech criminal law.

Thesis provides two points of view on the matter of plea deal. In the first part is described theoretical problem of inclusion plea deal as part of diversions of the criminal procedural law. In the second part is described whole institute beginning by it's history of incorporation, general definition including it's advantages and disadvantages for practical use, present legal form of plea deal and mainly recent changes made towards this institute. These changes are very important as they are long time awaited key to increasing usage of plea deal in Czech criminal law. Provided are also statistics of how often was the institute used for passed recent years and possible future changes offered by author.

In the end is situated comparison to the Slovak legal form of plea deal as potential inspiration.